

KIRK KALEM

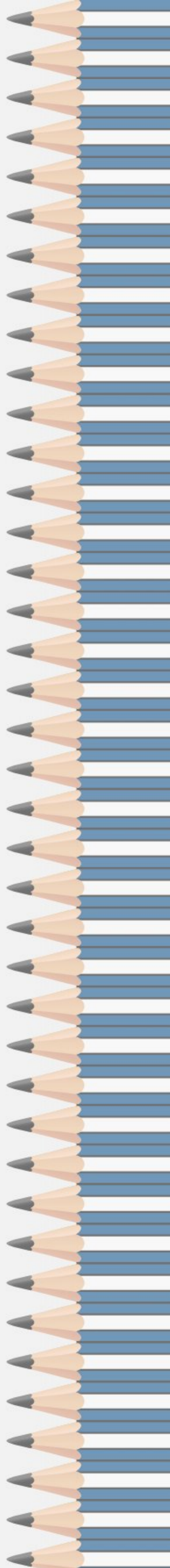
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
İLAHIYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİ DERGİSİ



OCAK 2024 | SAYI: 3

ISSN: 2979 - 9112

kirkkalem@klu.edu.tr



Kirklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi adına imtiyaz sahibi
İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ahmet ÇAPKU

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Ahmet ÇAPKU
Doç. Dr. Sıddık AĞÇOBAN
Dr. Öğr. Üyesi Fatih MEMİÇ
Dr. Öğr. Üyesi Kâmil YELEK
Dr. Öğr. Üyesi Abdullah DEMİRCİ
Dr. Öğr. Üyesi Süleyman GÜMÜŞ
Dr. Öğr. Üyesi Şeref AKBABA
Dr. Öğr. Üyesi Eyüp ÖZTÜRK
Dr. Öğr. Üyesi Mikail İPEK
Dr. Öğr. Üyesi Uğur ALKAN

Adres: Kirklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Cumhuriyet Mahallesi, Kofçaz Yolu, : Kayalı
Kampüsü, 3 Nolu Merkezi Derslik, Kat:1 Merkez / KIRKLARELİ

Telefon : 0288 2461666
Faks : 0288 246 16 50
E-Posta : kirkkalem@klu.edu.tr

Din ve Eğitim

İnsanın inanma ihtiyacı, insanlık tarihi kadar geçmişe uzanır. Sevgi, umut, bağlanma, güven gibi unsurlar, üzerlerinde insan hayatının yükseldiği inanç temelli kavramlardır. Akıl, hem tabiatın hem iç dünyamızın işleyişini mantık dizgesinde düzene koyar, hayatı anlamlı kılmaya çalışır. Yeme içmeden giyim kuşama, mimarî musıkîden aile ve iktisada uzanan çizgide, din, müntesiplerine, ilkeler verir ve uygulama biçimlerini gösterir. Tarih içinde aynı zamanda birer muallim olan peygamberler, vahyî hikmeti ve onun gündelik hayatta temsilini göstermiş kişilerdir. Vahiy temelli bir din olarak İslam, sözü edilen zincirin son halkasıdır.

Kırk Kalem'in bu sayısında *din ve eğitim* konusu, ağırlıklı olarak işlendi. Bu bağlamda eğitim kurumu olarak İlahiyat Fakültesi'nin kişiye kazandırdıkları, yaz Kur'an kurslarında verilen din eğitimi, İbn Haldun düşüncesinde eğitim ve çocuk hikayelerinin din eğitimindeki yeri gibi makalelerin ilgi ile okunacağına inanıyoruz.

Söyleşi sütununda, Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali ERBAŞ ile din eğitiminde bir kurum olarak Diyanet İşleri Başkanlığı'nın konumu ele alındı. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yurtiçi ve yurtdışı faaliyetleri, diğer kurumlarla irtibatı, çağdaş akımların dine etkisi müzakere edildi. Milli Eğitim Bakanı Yardımcısı Dr. Nazif YILMAZ ile eğitim ve din eğitimi üzerine yapılan söyleşide modernleşme tarihimizle birlikte eğitimin aldığı biçim, DKAB, İHL ve İlahiyat Fakültelerinin konu ile irtibatlarına yer verildi. Dijital devrim ile birlikte gelen yeni gelişmeler, sorular ve sorunlar gündeme getirildi. Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi şair ve eğitimci Dr. Şeref AKBABA, yöneticisi olduğu dergi bağlamında, din ve eğitim üzerine tecrübelerini bizlerle paylaştı. Söyleşi veren ve gerçekleştirenlere minnettarız. Bu alandaki birikimi okuyucularımızın istifadesine sunuyoruz.

Deneme konusunda Dîvân Edebiyatı, şiirin insan hayatındaki yeri yazıları ile Misafir Kalem sütununda yer alan ders kitaplarındaki resimlerin eğitim açısından önemi yazısı öğrencilerimizin bilgi dağarcığından bizlere sunulmuş birer hediye niteliğinde. Sanat köşemizde ise 'sanat nedir ?' yazısı yanında 'hayat sahnesinde muğber' isimli şiir Kırk Kalem'in sayfalarını süsledi.

Dergimizin üçüncü sayısının ilim âlemine ve okuyanlara faydalı olmasını temenni ediyoruz. Asıl olan zafer değil seferdir, demişler. "Ben dahî bile yapıldım / Taş ü toprak arasında" diyen Hacı Bayram Veli, hayat yolunda insanın 'olduğunu/olgunlaştığını' dile getirmiştir. Dergimizdeki yazın etkinliğine bu gözle bakmakta yarar var. İlerleyen sayıların, İslam coğrafyasında olup bitenleri de göz önünde bulunduracak yazılarla gün yüzüne çıkmasını temenni ediyoruz. Bize düşen, samimiyet ve gayretle çalışmalarımızı daha ileriye taşıma cehdini göstermektir.

Muvaffakiyet O'ndandır.

Prof. Dr. Ahmet ÇAPKU
Dekan

İÇİNDEKİLER

Makaleler:

Canan YILMAZ - Bir Eğitim Kurumu Olarak İlahiyat Fakültesi'nin Kişiyeye Kazandırdıkları.....	4
Suzan BEKEN - Yaz Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Öğretimi	12
Kerime Firdevs EFE - İbn Haldun'da Eğitim	16
Büşra KARATAŞ - Din Eğitiminde Çocuk Hikâyeleri.....	19
Nesime ULUSOY - Sanat Nedir ?	24

Söyleşi:

Suzan BEKEN - Oktay Metin : Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali ERBAŞ ile Söyleşi.....	28
Kerime Firdevs EFE - Filiz TURGUD : Milli Eğitim Bakan Yardımcısı Sayın Dr. Nazif YILMAZ Hocamız ile Eğitim ve Din Eğitimi Üzerine	35
Yavuz Selim YAYLACI – Ersin Ekrem KURT : Dergilerin Eğitim Açısından Önemi Üzerine Dr. Şeref AKBABA ile Söyleşi.....	40

İnceleme-Araştırma:

Şeyma Betül YILMAZ - Kitaplardaki Resimler Ne İşe Yarar ?	45
-----------------------------------------------------------------	----

Deneme:

Kübra BASTAMA - Hazine Sandığı: Dîvân Edebiyatı.....	47
Samed KAPLAN - Gönül Dağıdır Şiir	51

Sanat:

Dilara Zeynep ERGÜN - Hayat Sahnesinde Muğber	53
-----------------------------------------------------	----

Bir Eğitim Kurumu Olarak

İlahiyat Fakültesi'nin Kişiyeye Kazandırdıkları

Üniversite bilgiyi üreten, genişleten, yayan ve özellikle insanlara meslek kazandırarak topluma hizmet eden bir kurumdur. Bu anlamda üniversite, toplumun merkezinde yer alır ve devletin gelişmesinde, kalkınmasında önemli rol oynar. Bilgiyle bağlantılı olan üniversitenin her bir disiplini, bilginin farklı dallarını oluşturur. Bu anlamda üniversite, bilginin farklı dallarının buluştuğu, bütünleştirici bir kurumdur. Günümüzde üniversite düzeyinde eğitim oldukça yaygınlaşmıştır. Bu yaygınlaşma büyük oranda son elli yıl içerisinde olmuştur. Şu anda dünya çapında gençlerin beşte birinin bir yükseköğretim kurumunda eğitimle meşgul olduğu söylenebilir. Yarım asır önce bu oran yüzde ikilerde idi. Bu büyük artışın temel nedenlerinden biri, küreselleşmenin üst düzey mektepli işgücü gerektirdiği düşüncesidir. Bu oranın daha da artacağı öngörülmektedir. İlahiyat'ın içinde yer aldığı sosyal bilimler, üniversite içinde doğa bilimlerine ve beşeri bilimlere göre oldukça geç şekillenmiştir. Bunun sebebi, büyük oranda, sosyal bilimlerin doğrudan çalışma nesnesinin, akılcılaştırmış modern dönemden önce pek kavranabilir olmamasıdır. Günümüzde İlahiyat fakülteleri, dinin, dini ilimlerin, dini sanatların ve edebiyatın ve dinle ilgili sosyal ve beşeri bilimlerin öğrenildiği ve bilimsel yöntemlerle araştırıldığı bir üniversite kurumu olarak işlev görmektedir. İlahiyatın kadim bir kavram olmasa da kadim bir olgu olduğunu ve ilk ilahiyat faaliyetinin "Tanrı hakkında düşünme" ile başladığını söylemek mümkündür.

İnsanın hayatı anlamlandırma sürecinde ahlaki özerkliğini elde etmesi, ergenlik döneminin bitişi ve yetişkinlik evresine geçişi temsil etmektedir. Sağlıklı bir yetişkin kişiliği olarak özerk bir ahlaki yargı yeteneği edinmek, bireyin kendisi için olduğu kadar toplumsal açıdan da büyük önem taşımaktadır. Kim olduğu, hangi değerlere sahip olduğu, yaşamdan neler beklediği, toplumdaki ahlaki problemlere nasıl yaklaştığı, ilgi ve yeteneklerinin neler olduğu sorularına yanıt arayan gençlerin, yetiştikleri sosyal çevreden ve aldıkları eğitimden bağımsız olarak bu problemlere cevap vermeleri mümkün değildir. Bu nedenle İlahiyat öğrencileri açısından, ahlaki gelişimlerini etkileyen önemli bir faktörün, aldıkları din eğitiminin olduğu söylenebilir. İlahiyatın kendisi öncelikle bir meslek, bir kimlik ve yaşam biçimidir. Söz konusu yaşam biçimini özgün kılan temel etken, araştırma alanı olarak "kutsal" olanı konu edinmesidir. Bu hassas rol nedeniyle İlahiyatın kendisine özgü hedefleri ve buna bağlı olarak yetiştireceği kişi modeline ilişkin bir yaklaşımı söz konusudur. Söz konusu kişi modeline ilişkin hedefler, YÖK tarafından şu şekilde ifade edilmektedir: "Kur'an'ı referans alan, kültürel mirası değerlendirebilen, yaşanan hayatı yorumlayabilen ve problemlere çözüm üretebilen ilahiyatçılar yetiştirme"; "genel bir tarih ve kültür bilincine dayalı olarak, ilahiyat alanında

* KLÜ-İlahiyat Fakültesi 2023 yılı mezun öğrencisi.

temel bilgi, zihniyet ve yaklaşıma sahip, hayat boyu öğrenme alışkanlığı sergileyebilen kişiler yetiştirmektedir.”¹

İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin bahsi geçen özelliklerini konu edinen hatta diğer fakülte öğrencileriyle karşılaştıran bilimsel çalışmalar mevcuttur. Ankara Üniversitesi’nde yapılan bir araştırmada Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi öğrencileri ile İlahiyat Fakültesi öğrencileri arasındaki değerler şu şekildedir. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin öncelikli değerleri sırasıyla; ahiret mutluluğu, iç huzur, erdemlilik, barış içinde bir dünya ve aile güvenliği iken, Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi’nde okuyan öğrencilerin sırasıyla, aile güvenliği, iç huzur, özgürlük, mutluluk ve kendine saygı değerlerini tercih sıralamalarında belirttikleri görülmektedir. Alt sıralarda gösterilen değerler İlahiyat Fakültesi öğrencileri için: rahat bir yaşam, sosyal saygınlık, heyecanlı bir hayat, güzellik/estetik ve zevk iken; Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi öğrencileri için, ulusal güvenlik, ahiret mutluluğu, zevk, heyecanlı bir yaşam, güzellik/estetik olarak değerlendirilmektedir. Mutluluk ve ulusal güvenlik değerleri İlahiyat Fakültesi öğrencilerince daha önemli olarak değerlendirilip üst sıralarda yer verilirken; olgun sevgi, özgürlük, rahat bir yaşam, sosyal saygınlık ve zevk değerleri Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi öğrencilerinin tercihlerinin üst sıralarında yer almıştır.²

Yapılan başka bir çalışmada İlahiyat Fakültesi son sınıf öğrencilerine uygulanan “Bilinçli Farkındalık” eğitimi kapsamında elde edilen sonuçlara göre, en temel değer olarak ahlaki ilke edinmişler ve varoluş sebeplerinin ahlâki olgunluğa ulaşmak olduğunu belirtmişlerdir. İslam’ın getirdiği değer yargılarına sahip olma misyonuyla hareket ederek, “adaletli, insanları ötekileştirmeyen, insana, eşrefi mahlûkat oluşundan dolayı değer veren” olabilme amacı gütmüşlerdir. “Olumlu ve beğenilen özellikleri sorulan öğrenciler kendilerini; vefalı, meraklı, empati kurabilen, ailesine ve değerlerine bağlı, neşeli, yetenekli, samimi, insanları yargılama ve yaftalamadan uzak, hatalarından ders alan ve aynı hatayı tekrardan kaçınan, adaletli, kibar, azimli, sözüne sadık, pratik yönü güçlü, kriz durumlarıyla baş edebilen, toplumsal sorunlara duyarlı, kitleleri harekete geçirebilen, öğrenmeye hevesli, sabırlı ve merhametli olarak tanımlamışlardır.

Varoluş sebebi olan ahlakî olgunluğa erişmek için;

- Başarısızlık karşısında umutsuzluğa kapılmak yerine üzerine giderek aşmaya çalışmak,
- İyi eğitimci, iyi kul, razı olunacak evlat, hayırlı ebeveyn olmak nerede olursa olsun orada olmanın hakkını verme gayretinden vazgeçmemek,
- Kötüde güzeli görmeye çalışmak,
- Anı en iyi şekilde değerlendirmek,
- İngilizce ve Arapçayı ana dili gibi konuşmak,

¹ Mustafa Fatih Ay, “İlahiyat Eğitimi Dindarlığı Etkiliyor mu? İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Deneyimleri Çerçevesinde Fenomenolojik Bir Araştırma”, *Tasavvur Tekirdağ İlahiyat Dergisi*, Haziran 2021, c.7, s1, 301

² Azize Aydın, “Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Öğrencileri ile İlahiyat Fakültesi Öğrencileri Arasındaki Değer Hiyerarşilerinin Karşılaştırılması”, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2005, 74-76-77.

- Tevhid ekseninde bir hayat sürerek yeryüzünde adaletin sağlanması adına katkı sağlamak,
- Başkalarına su-i misal olmaktan kaçınmak,
- Dünya meşguliyetlerini ilim tahsil ederek savma kişinin kendi özelliklerinin farkında olmasını önemseyen ve değerler vurgusuyla varoluşsal sorunlarına çözümler üreterek insanı mutluluk ve huzura sevk eden dinî yapı, bireye varoluş gerçekliğini sunarak onu bu yoldaki yüce değerlere sevk etmektedir. İlahiyat Fakülteleri de bu hedefle eğitim veren kurumlardır.

İlahiyat eğitimiyle ilgili yapılan başka bir çalışma, kampüste ilahiyat okumanın faydaları açısından ilahiyat eğitiminin kalitesi, öğrencilerin gerçek hayatla yüzleşmesi, farklı düşünce ve fikirleri tanıması ve üniversite ortamında dini temsil ve tebliğ açısından sunduğu avantajlar nedeniyle olumlu bir husus olarak nitelemektedir. Kampüste ilahiyat okumanın olumlu yönlerinin ön plana çıkartıldığı bu tema altında sekiz kategori oluşmuştur. Bu kategoriler şunlardır: Kampüse güzellik yayan bir kaynak, kötü atmosfere başarıyla direnme, iyi yetişme fırsatı, kampüste özel/üstün bir yere sahip, farklılıkların bir arada bulunması, ilahiyatın iyilik ve maneviyat kaynağı/temsilcisi olarak görülmesi, ilahiyata kampüs atmosferini rahatlatan ve huzur veren bir fonksiyon atfedilmesi, kampüste kendisinden manevi anlamda istifade edilen bir birim algısı, İslâm'ı doğru temsil ve örnek olma misyonunun başarılı şekilde yerine getirildiği düşüncesi.

Bununla ilgili öğrencilerle yapılan kişisel görüşmeler şöyledir: “Kampüsün havasını güzelleştiriyor. Gayr-ı İslâmi yaşayan talebelere örnek teşkil ediyor.” İlahiyat ilmini çiçeğe benzetenler şöyle demişler: i: “Buğday başağı zor ve zahmetli bir ortamda olgunlaşır. Önce büyümesi için su bekler, sonra güneş altında yanarak olgunlaşır. İlahiyat öğrencisi de böyledir.” “Çam ağacı dört mevsim her türlü hava koşuluna rağmen yeşilliğinden ödün vermez ve dimdik ayaktadır... Aynı zamanda bu, kimliğe, İslâm'a karşı söylenen ya da takınılan bazı çirkin tavırlara karşı ise bunun yanlı olduğunu korkmadan ve kendimizden emin bir şekilde göstermeyi öğreniriz”. “...İlahiyat okumayı kardelene benzetirim, çünkü dışardaki tüm kötülükleri, haramları, insanların ilahiyat okuyanlara karşı sert tutumunu kar ve soğuk havaya benzetirsek, bunca zorluğun içinde dinimizi tam öğrenip, uygulayıp, yaşayıp yaşatabilsek biz de ilahiyat fakültesi olarak kardelen oluruz.” “İlahiyat diğer üniversite birimlerinden farklı olarak hem dünya hem de ahiret için gerekli ilimleri öğretir. İlahiyat madde ile manayı birleştiren bütüncül bir eğitim anlayışına sahiptir. İlahiyatın eğitim anlayışı onu kampüste özel/seçkin bir yere taşımaktadır. İlahiyat diğer birimleri etkileme potansiyeline sahiptir.” “Gül (...) uzaktan yakından diğer çiçeklere göre görüntü ve kokusu muhteşemdir. Hem kolay yetişmez, çok zahmetlidir. Onun ayrı bir yeri var bence...” “Sarmaşık diğer bitkilerden etkilenmez, onları etkiler, onlar tarafından sarılmaz, onları sarar. İlahiyatçı da kampüste başka fakültelerin olumsuz ortamından etkilenmez, onları etkiler”. “İlahiyat seçkin bir bölümdür. Kampüste hem dünya hem de ahiretimiz için önemli bir yer temsil eder.

Kampüs sakinlerinin ilahiyat vesilesi ile hakikat ve esenliğe eriştiği tezine dair dile getirilenler şöyledir. “Çınar ağacı büyük bir ağaçtır. Gölgesi de büyük olur. İlahiyat, çınar ağacı gibidir. Kampüste gölgesine birçok kişiyi alır.” “Kampüsün içinde insanların güvenip dayandığı,

gerektiğinde gölgesinde sığındığı bir yer ilahiyat...” “Kampüste ilahiyat, dini tebliğ imkânı demektir, bu imkân değerlendirilmelidir.” “Gül bitkisinin dini bir sembol olduğunu düşünüyorum. İlahiyat, dinin kampüste sembolüdür.” “Gül, Hz. Muhammed'i temsil eder. İlahiyat okuyanlar da kampüste dini tebliğ eder.

İlahiyat eğitiminin dindarlığını olumlu etkilediğini düşünenlerin gerekçeleri; öğrenme/bilginin etkisi, dinin sürekli gündem olması ve hatırlanması, toplumsal beklentileri karşılama çabası, öğretim üyelerinin etkisi, şeklindedir. “İlahiyat eğitiminin beni dindarlaştırdığını düşünüyorum. İlahiyatta aldığım derslerle mensup olduğum din hakkında daha çok bilgileniyorum ve sahip olduğum dine olan ilgim, saygım artıyor.” “İlahiyat Fakültesinde derslerin fazla ve eğitimin yoğun olması da, meşguliyetimin bu alanda çok olmasını sağlayarak öğrendiklerimi amellerime yansıtmaya teşvik ediyor.” “İlahiyat eğitimi almadan önceki hayatımı düşündüğümde o zamanlar kişiliğimin dindar olmadığını, İslam'ın kurallarına göre hareket etmediğimi ve hatta sadece Cuma'dan Cuma'ya namaz kıldığımı hatırlıyorum. Fakat ilahiyatı kazandığımda bu tarz uygulamaların yanlış olduğunu, dinin sadece Cuma namazından ibaret olmadığını ve dinin birçok kuralının olup o kuralların öğrenilip gündelik yaşamımıza uygulamamız gerektiğini öğrendim.” Katılımcıların ifadelerinden, inandıkları dinin daha önceden bilmedikleri kurallarını öğrenmelerinden dolayı ilahiyat eğitiminin dindarlıklarını olumlu yönde etkilediği anlaşılmaktadır. “Dinin Sürekli Gündem Olması ve Hatırlanması, derslerin içeriklerinin dini konular olması dış şartların seküler hatırlatmalarına karşı dini hatırlatıyor ve hayattaki asıl amacın unutulmasına kısmen de olsa engel oluyor. Neticede ortamın yaptığı hatırlatmalar sayesinde ilahiyat eğitimi beni dindarlaştırmaktadır.”

Bu konuya ilişkin diğer katılımcıların görüşleri ise şu şekildedir: “İlahiyat fakültesine geldikten sonra okulda öğrendiğim bilgiler ve sürekli olarak konuştuğumuz şeyin İslam olması insanı zamanla hem karakter hem de yaşayış biçimi olarak etkilemekte. Beni de etkiledi. Şu an sürekli ve düzenli olarak ibadetlerimi yapıyorum. Ağzımdan çıkan her söze yaptığım her davranışa dikkat eder hale geldim. Kandilden kandile okuduğum Kuran-ı Kerimi sürekli okumaya başladım. İlahiyat fakülteleri eğitimi, ortamı, insanlarıyla size dindarlaşmak için bir ortam hazırlamakta. Çoğu dersimizin dinimiz ile ilgili olması, sürekli dini konularla meşgul olmak, ders çalışırken bile ibadet ettiğimizi bilmek dindarlaşmamıza yardımcı oluyor. Dinimle ilgili bilgilerim daha da arttı, hal ve tavır olarak, konuşma şekli olarak yaptıklarınıza ve dediklerinize daha dikkat etmeye başlıyorsunuz. Çünkü insanlar sizin İlahiyat okuduğunuzu biliyor ve ona göre sizin bir duruşunuz olmalı ve bu yönüyle düşünüldüğünde daha dikkatli oluyorsunuz.”

Her ne kadar içsel yönü olsa da toplumun ilahiyat fakültesi ve ilahiyat fakültesinde öğrenim görenlere yönelik bakış açılarının, öğrencilerin dindarlığına ilişkin deneyimlerinde önemli bir etken olduğu görülmektedir. İlahiyat fakültesi öğrencilerinin toplumda kendilerine yönelik algıya ilişkin öne çıkardıkları; örneklik, rol model, misyon, manevi sorumluluk, bazı alanlarda öncülük gibi kavramlar ile uyumlu olduğunu göstermektedir. Bazı öğrenciler olumlu etkilendiğine ilişkin deneyimlerini, öğretim üyelerinin davranışları ve ders anlatma yöntemleri üzerinden açıklamışlardır: “Hocalar bazında da bakacak olursam fakültelerde genel kanaat hocaların, öğrencilerin dindar bir nesil olması yönünde arzularının olduğunu düşünüyorum.

Ayrıca fakülteadaki hocalarımızın çok büyük bir çoğunluğu Diyanetten gelen hocalar. Bu sebepten ötürü derslerin çoğunluğu bir vaaz havası içerisinde geçiyor. Hocalarımız Kur'an'dan, sünnetten örnekler veriyor, nefis ve şeytandan bahsediyor. Tüm bunları duyup da kulak tıkamak olmaz. Artık ibadetlerime özellikle namazlarıma ayrı bir ehemmiyet veriyor, Peygamberimizin sünnetlerini hayatıma geçirmeye çalışıyorum. Ve bu da beni daha dindar bir kişi haline getirdi.”

Yeryüzündeki her canlı gibi insan da yaşadığı sürece değişim geçirir. Bu değişim fiziksel görünüm, duygu, düşünce, değer ve davranış biçiminde ortaya çıkabilir. Eğer değişim olumlu yönde olursa bu, 'gelişim' olarak nitelenir. Tersine değişim olumsuz yönde olursa buna da 'bozulma' veya 'gerileme' denir. İnsanlar, toplumlar ve hemen her şey yavaş ya da hızlı değişime uğrar. İnsanın sadece fiziki yapısı değil düşünceleri ve davranışları, tutumları değişir. Tutumlar önce ailede başlar, sonra eğitimle ve sosyal çevre ile şekillenir ve yine bu süreçte değişime uğrar. Yurt dışından ilahiyat eğitimi almak üzere Türkiye'ye gelen Uluslararası İlahiyat öğrencilerindeki tutum ve davranış değişimini inceleyen bir araştırmada öğrencilerin 5 yıllık eğitimin sonunda edindikleri tutum değişiklikleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Yapılan mülakatlarda öğrenciler kendi yaşadıkları değişimleri şöyle anlatmışlardır:

“Fransa'da daha radikal görüşlerim vardı, onlar kalmadı. Çünkü hem burada yabancı değilim hem İlahiyat eğitiminde, din eğitiminde dini yorumun tek nüvesi olmadığını, çeşitliliği gördük. Kuş bakışı bakma yeteneği kazandırıyor ilahiyat eğitimi.” “Beş yıl sonunda yeni fikirlere daha objektif yaklaşmayı öğrendim, baştan reddetmiyorum artık önce dinliyorum. Başta öyle değildim yeni fikirler karşısında daha katıydım. Farklı hocalar var. Hocaların hepsi aynı görüşte değil, bu büyük bir zenginlik, farklı pencereden bakmamızı sağlıyor. Bu bana bir olaya önyargı ile yaklaşmamı, böyle yaparsam büyük bir yanılma ve saygısızlık olacağını öğretti. Birisinin beni dinlemesini istiyorsam, ben de başkasını dinlemeyi bilmeliyim. Kesin ve katı bir tepki göstermeden önce anlamayı, empati yapabilmeyi öğrendim.” “Eskiden bu doğru, başka doğru yok diye bakardım. Şimdi doğru birden fazla olabilir diye bakıyorum.” “Hiç bilmeyen bir kişi 'bunu hoca diyor, hoca ne derse doğru der' diye peşine gider. Ancak bizim en büyük değişimlerimizden birisi 'bu hoca kim, dediği doğru mu?' diye tartabiliyoruz.” “Gelmeden önce daha katı sınırlarım vardı. Tek doğru tek yanlış gibi ama şimdi farklı düşünmenin, dine zarar getirmeyeceğini, Müslümanlarda görüş farklılığının olabileceğini öğrendim.” “Gelmeden önce selefi arkadaşlar vardı onlardan etkilenmişim; demokrasi küfür, oy vermemek gerektiğini söylüyordum. Bu konu çok gündemimdeydi, bunu anlatmaya ikna etmeye çalışıyordum, şimdi düştü gündemimden ve artık böyle düşünmüyorum.”

Kadına karşı yaklaşımda başta eğitim ve çalışma olmak üzere kadının toplumsal hayattaki yeri konusunda; “Bu beş yıllık süreçte radikalliklerin hem bende hem de diğer arkadaşlarda azaldığını gördüm. Mesela kızlara yönelik bakış açımız değişti. Geldiğimizde onların burada ne işi var, hadi varlar niye aynı sınıfta okuyorlar. İslami eğitim olunca sanki olmamaları ya da ayrı olmaları gerekiyormuş gibi düşünüyorduk başta. Ama süreç içinde bu bakışın yanlış olduğu, bizim ne kadar eğitim hakkımız varsa onların da o kadar olduğu anlayışı oluştu. Kadınların böyle ortamda okuması caiz değil düşüncesi kırıldı. Kadın okuması, çalışması gibi konularda var olan radikal bakışlar bu eğitim esnasında normalleşti.” “Toplum ayırmakla erdemlilik olmaz, birlikte yaşarken tavırlarını kontrol edersen erdemli olursun, bu

anlayışı kazandım kadın konusunda.” “Değişim yaşadığım konulardan birisi giyim kuşamımdadır. Gelmeden önce sadece ferace giyiniyordum, şimdi ise daha rahat giyiniyorum. Kendimi tek tip kıyafet ile sınırlamıyorum.” “İlk geldiğimde takke ve cübbeliydim, şalvarlıydim. Dindarlığı bundan ibaret sayıyordum. Buraya geldik, neden şalvar, neden kot, neden keten pantolon bunları araştırdık. Artık takke ve cübbe kullanmıyorum gündelik hayatımda, şalvar yerine geniş bir kumaş pantolon giyiyorum. Kot giymiyorum ama kot giyeni de artık hor görmüyorum onu İslam dışı görmüyorum. Bu konularda önce daha katıydım. Aldığım eğitimler beni bu konuda daha anlayışlı, daha esnek, hoşgörülü yaptı. Bakış açım genişledi.” “Yurtdışında tesettüre çok dikkat etmeden, biraz rahat giyiniyordum, şimdi tesettüre daha uygun giyiniyorum.”

“Daha önce bize dikte edilen dinde sadece doğrular ve yanlışlar yani beyazlar ve siyahlar vardı. Birisi ‘din budur, doğru bu, yanlış bu’ diye kendi kanaatini söylese biz de öyle sanıyorduk. Ama şimdi dini bir konu hakkında birden fazla görüş olduğunu, bazen doğru ile yanlışın, siyah ile beyazın kesin çizgilerle ayrılamayacağını, istisnai durumların olduğunu öğrendik. Dinimizin ne kadar geniş ve kapsayıcı olduğunu öğrendim. Bu da bize içinde hareket etmemiz gereken gri alanları gösterdi. İmam Azam’ın kendi ilim halkasına kendi ile zıt görüşlülere alması şimdi modern Batı’nın uyguladığı bir durum ama biz kendi tarihimizden âlimimizden örnek almıyoruz. Farklıları, muhalifleri dışlıyoruz. Siyah beyaz derken bunu da kastediyorum. Biz ve ötekiler var. Oysa ötekilerden de ders alacağımız şeyler var. Tabi her şey muhalif olmak için değil dayanakla muhalif olmak.” “Burada dini açıdan farklı görüşlerle nasıl iletişim kurabilirim, hangi seviyede durmam gerek bunları öğrendim.” “Hocaların düşüncesinin şimdiye kadar bizim düşündüğümüzün, öğrendiğimizin tersine olduğunu görünce bu bize başta moral bozukluğu oluşturdu. Sonra bize alternatifli düşünmeyi, önyargılı hareket etmemeyi, toptancı düşünceden uzaklaşmayı öğrendim ve doğru bilgiye ulaşmak için kaynağını araştırma, öğrenme ve aktarma gibi bir tutumum oluştu.”

“En büyük değişimim bilgi açısından oldu. Ufkumu açan çok iyi hocalarım oldu. Daha önce toyluktan kaynaklı ne duyarsam inanırdım. Hadislere farklı yorum getirilebileceğini gördüm. Her şeyin dışardan görüldüğü gibi olmayacağını öğrendim.” “Yurtdışında farklı görüşlere inanmam daha kolaydı şimdi bana söylenen her bilgiye inanmıyorum, araştırıyorum. Bilgim artığından dini konuda kendimi daha güzel ifade ediyorum. Neye niçin inandığımı daha iyi anlatabiliyorum.” “İslami İlimin ne demek olduğunu öğrendim. Temel dini bilimleri, hadis, akait, İslam’ın şartlarını öğrenince ilim yapıyoruz sanıyorduk. İlim ile bilginin ayrı şeyler olduğunu öğrendim. İlim yapmak için usûl bilmek, metot bilmek gerekiyormuş. Bilim yapmanın usûlü varmış. Metodoloji ve yöntem önemliymiş. Hadis deyip geçilmiyor, neden hadis sayılır, sayılmaz metodunu öğrendik.” “Bir arının farklı çiçeklerden bal alması gibi her bir hoca, her bir ders birer çiçek ve ben onlardan bal alıyorum. Daha önce İlahiyat eğitimini Kuran ve Hadis zannediyordum ve onlarla ilgileniyordum. Şimdi her bölüm ilgimi çekiyor, çeşitleniyor zenginleşiyorum. Psikolojik, sosyolojik alanda da çok şey öğrendim. İlahiyat eğitiminde Aristoteles, Sokrates öğreneceğimi, felsefe ile ufkumun açılacağını tahmin edemezdim. Batı’nın Doğu’nun felsefesini öğrendim. İlahiyatın dar bir alanda olduğunu zannediyordum oysa ilahiyat hayatın her alanını kuşatıyormuş bunu anladım. Hayatın her alanına aldığım eğitimin dokunduğunu gördüm. Bu da bana İslamiyet’in evrenselliğini gösterdi.” “İlahiyat eğitimine ne kadar farklı yaklaştığımı fark ettim. Daha önce dinin ilmin

sınırlarının belli ve çabucak o sınırlara hakim olacağını zannedirdim. Şimdi İslami ilimlerin, ilahiyat eğitiminin bir derya olduğunu, içinde birçok ilmi barındırdığını öğrendim. Bu kapsamda sosyoloji, psikoloji öğrendim. Müslüman olan kişinin sadece dini bilmesi yetmiyor, bunu anladım. Tarih, felsefe, sosyoloji, siyaset diğer sosyal bilimleri de bilmeli, bu konuda kendimi yetiştirme çabasına girdim. Yani cahilin ne kolay kendini âlim zannedebileceğini öğrendim.” “Kemiyetten ziyade keyfiyetin önemli olduğunu öğrendim. Bildikçe, öğrendikçe din adına ne az şey bildiğimizi fark ettim. ‘Cahil her şeyi bilir, âlim az şeyi bilirmiş’ bu sözle ne kast edildiğini farkettilim. Ufuk açıcı derslerimiz oldu Din Sosyolojisi gibi. Dünya nasıl bir yermiş, nereden geldik nereye gidiyoruz, globalleşme neymiş, toplumsal hareketler dünyayı nasıl değiştirmiş demeye başladım, bu dersten sonra.”

“Şahsiyetim açısından büyük bir değişim yaşadığımı görüyorum. Beş yıldır yurt hayatı yaşıyorum. Çok fazla insanla tanışıyor ve birlikte yaşama tecrübesi kazanıyorsun. Kendi sınırlarımı, hassasiyetimi, neye tahammül ederim, neye edemem onu öğrendim. İnsanlardan ne gibi hayal kırıklığı yaşarsın? Ne gibi olumlu özellikler tecrübe edersin, onu gördüm. Bu tecrübeler beni güçlendirdi. Sonunda yeni bir beni oluşturdu. Yani bu beş yılda en dikkate değer değişikliğim şahsiyetimle ilgili oldu.” “İlahiyatın bir parçası yani öğrencisi olmak, buna uygun ortamlarda bulunmak bana en başta yakınlarım olmak üzere çevreye karşı saygılı olmayı öğretti. Artık ablam ve abime ve benden küçük olan kardeşlerime daha saygılı ve olgun bir şekilde yaklaştığımı düşünüyorum. Etrafıma karşı saygılı davranmayı öğrendim.” “Aldığım eğitim ile tevazunun dinde büyük öneme sahip olduğunu, kibrin büyük olumsuzluk olduğunu, kibrin karşısında saygının olduğunu gördüm. Çevreme davranışım daha saygılı, kibar ve mütevazı oldu.”

“Kendimde gördüğüm en büyük değişiklik dini hayat ve dini bilinç arasında bir fark olduğunu öğrenmiş olmam. Dini bilinç olmazsa dini hayat yavan kalıyor. Bilincin öncelikli olması gerektiğini öğrendim. Dini bilinç olmazsa namaz kılar ama faiz yiyebilir insan. İslam’ın bize öğretilen namaz, abdest gibi beş şartının dışında, çok şey olduğunu, aksi takdirde çok şekilci bir Müslüman olunacağını öğrendim.” “Almanya’da iken sadece örtünmenin, namaz ve orucun ibadet olduğunu sanıyorduk. Burada ibadetin sınırlarının çok geniş olduğunu, güzel ahlakın iyi insan olmanın da ibadet olduğunu öğrendik. Tebessümün bile sadaka yani ibadet olduğunu öğrendik. Çevrene de bu ikisini birleştirdiğinde dokunabildiğini öğrendim. Biri sen namaz kılıyorsun diye seni örnek almayabilir ama hem namaz kılan hem de iyi, dürüst bir insan olursan o zaman çevren üzerinde etkin daha kuvvetli ve kalıcı oluyor.”

“İlahiyat eğitimi almadan önce geldiğim ülkenin dinini yani Hristiyanlığı külliyen yanlış bir din olarak görüyordum. Oysa şimdi İslam ile aynı kökenden olduğunu ama onun tahrif edilmiş olduğunu, bu tahrifin içinde doğru şeylerin de kalabileceğini öğrendim. Bu benim Hristiyanlara ve kutsallarına bakışımı değiştirdi. Onların kutsalına da onlara da saygı duymayı öğrendim.”

Yoğun eğitim-öğretim sürecine tabi olunan gençlik dönemi, tutum ve davranış değişiminin en çok yaşandığı dönemdir. İlahiyat eğitimi alan gençlerde de bu değişim bariz şekilde tespit edilmiştir. Verilen cevaplardan eğitim-öğretim sürecine bağlı olarak öğrencilerin kişisel gelişim, tutum ve davranışlarında önemli derecede bir farklılaşmanın olduğu tespit edilmiştir. Ortaya çıkan değişikliklerin genel mahiyeti; bilgi, görgü, kişilik, düşünce, daha çok

okuma ve kendini geliştirme, eleştirel düşünebilme yetisini kazanma, farklılıkları hoşgörü ile karşılama, insanlara daha çok saygı gösterme ve onlara değer verme, ayrıca dini anlama ve yorumlama biçimlerinde değişikliklerin olduğu görülmüştür. Değişiklikler arasında dikkat çeken bir konu da öğrencilerin dini-sosyal bilimlere/felsefe ve din bilimleri alanına olan ilgisinin artmış olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, eğitim, tutum değişikliği sağlayan araçların başında gelmektedir. İlahiyat öğrencileri aldıkları beş yıllık eğitim sonucunda, kendi ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, birçok konuda pozitif tutum değişikliğine sahip olmuş ve kişilikleri olumlu yönde değişime uğramıştır, denilebilir.

Yaz Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Öğretimi

Yaz Kur'an Kursları, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın icra etmiş olduğu bir din eğitim ve öğretim faaliyetidir. Bu faaliyetin temel kitlesi örgün eğitim gören öğrencilerdir. Yaz aylarına tekabül eden bu çalışmadaki içerik, aktivite ve etkinlikler ekseriyetle örgün öğrencilerin eğitim-öğretim zamanlamaları baz alınarak planlanmaktadır. Genellikle örgün eğitim kurumlarının tatile girmesiyle başlayan bu süreç, takribi on hafta sürmekle beraber tekrar örgün eğitim kurumlarının eğitim-öğretim hayatına başlayacağı tarihe yakın bir zaman diliminde sona ermektedir. Mekan olarak yaz Kur'an kursları camilerde, Kur'an kursu binalarında veya Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı kurum ve kuruluşlarda yapılmaktadır. Bu kurslarda genellikle Elif-Ba adlı Arapça harflerin ve kelimelerin yazılışını içeren kitapçık ile başlangıç yapılır. Kur'an-ı Kerim, Temel Dini Bilgiler öğretimleri ve değerler eğitimi bağlamında etkinlikler ile devam etmektedir. Kurstan sorumlu olan görevliler ve yöneticiler İl Müftülükleri tarafından belirlenmektedir. Görevlilerin seçiminde pedagojik bilgiye dikkat edilmektedir. Bu görevlilerin eğitim hizmeti verme konusunda yeterli düzeyde olmaları son derece önemlidir.

İslam dini, merkezine Kur'an'ı Kerim'i alan bir dindir. Kur'an-ı Kerim, Allah tarafından insanlara yol gösterici, mesaj veren nitelikte bilgiler içerir. Bilgi ve uygulama/amel, insanların dine olan bakışında sergiledikleri tutumun başında gelmektedir. Müslümanlara göre bilgili olmak için okumak, tefekkür etmek, yorumlamak herkes için gerekli bir görevdir. Dolayısıyla Kur'an-ı Kerim okunması ve anlaşılması açısından kendisine yönelmesi gereken bir kaynaktır. Bir Müslümanın Kur'an'ı Kerim'i azami ölçüde anlayıp, onunla hemhal olabilmesi için Kur'an'ın okunup öğrenilmesi temel şart ve ihtiyaçtır.

Kur'an-ı Kerim'in ilk inen ayetleri (A'lak Suresi, 1-2) ile beraber okuma, öğrenme süreci başlamış ve günümüze kadar devam etmiştir. Kur'an merkezli öğretim faaliyetleri zamanla geliştirilerek artmakla birlikte aynı zamanda kurumsal hale gelmiş olması, Kur'an-ı Kerim bağlamında öğretim kurumlarının ortaya çıkmasına da zemin oluşturmuştur. Bu kapsamda zamanla süregelen Kur'an-ı Kerim'in her anlamda öğrenilmesini hedef alan "Küttâb", "Sıbyan Mektebi", "Dârül-Kur'ân" ve "Dârül-kurrâ" gibi öğretim kurumları açılmış, günümüze kadar isimleri değişse de devam etmiştir. Geçmişten günümüze Kur'an öğrenimi için oluşturulan bu kuruluşlar günümüzde isimleri farklı olsa da temel işlevleri Kur'an okunmasının eğitimi, öğretimi ve manevi mesajının idrak edilmesi olmuştur. Günümüzde bulunan mevcut Kur'an Kursları da benzer işlevlerle çalışmalarını icra etmektedirler.

Yaz Kur'an Kurslarının Öğretim Gayeleri:

Kur'an-ı Kerim'in öğretildiği Yaz Kur'an Kurslarının amacı örgün eğitim düzeyindeki öğrencilere temel dini bilgileri kazandırmak, dini uygulamaları tanıtmak ve ihtiyaç duydukları takdirde yerine getirebilecek bilgi ve yeterliliğe sahip olmalarını ve İslam'a ilişkin becerilerin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bunlara ilaveten İslam İnanç Esasları ve Ahlak İlkeleri

* KLÜ-İlahiyat Fakültesi, 2023 yılı mezunu.

dersleri alan öğrencileri bilgi sahibi kılarak Kur'an-ı Kerim'i yüzünden okuyabilme becerilerini geliştirmek ve sağlamaktır.

Bu hedeflere ulaşmak için Diyanet İşleri Başkanlığı, yaz ayları içerisinde "Yaz Kur'an Kursları" adıyla camii ve Kur'an kurslarında bu eğitimleri başlatmakta ve bu çerçevede belirlenen amaçların icra edilmesi için ilgili yönetim ve organizasyonu yapmaktadır. Yapılan bu organizasyonlar, başkanlığın "Yaz Kur'an Kursları Programı" yönetmeliği kapsamında planlanmakta ve yürütülmektedir.

Yaz Kurslarında Öğrenme-Öğretme Unsurları:

Yaz Kur'an Kursları bir eğitim-öğretim faaliyeti yürütmektedir ve her eğitim-öğretim faaliyeti gibi Yaz Kur'an Kurslarının da kendi alanına ait eğitim unsurları bulunmaktadır. Bu unsurlar Diyanet İşleri Başkanlığı tarafınca hazırlanan Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programında ele alınmıştır.

Yaz kurslarının uygulama süresi boyunca genel eğitim ilkelerinin şiar edinilmesi kursların hedef kitesi açısından bir ihtiyaçtır. Zira yaz kursuna kayıt yaptıran öğrencilerin hemen hemen tamamına yakını ilköğretim birinci ve ikinci kademedeki öğrenim gören öğrencilerdir. Bu bağlamda öğrencilerin gelişim ve öğrenme özellikleri kapsamında pedagojik yaklaşımların esas alınması en önemli gerekliliklerden biri haline gelmektedir. Bu esaslar doğrultusunda yaz kurslarında verilecek olan eğitimlerde beklenen hedef davranışların gerçekleşmesinin daha kalıcı hale gelmesi beklenmektedir.

Yaz Kur'an Kurslarında Öğretim Merkezi Olarak Camii ve Kur'an Kursları:

Yaz kurslarının eğitim verdiği ortamlar camii ve Kur'an kurslarıdır. Öğrencilerin camii ve Kur'an kursu gibi dinî ortamlarda öğrenim görmeleri onların dinî duygu bakımından da gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Öğretim mekânının öğrenim amacını destekler mahiyette bir duygu geliştirmesi, öğrenmeye yönelik motivasyonu artıracak gibi öğrenme amaçlarının benimsenmesini de kolaylaştırmaktadır.

Yaz Kur'an kursları resmi olarak Diyanet İşleri Başkanlığının yönetim ve denetimi altında olan Camiler ve Kur'an kurslarında yapılmaktadır. Yaz kursları için camilerin seçilmesi hem verilecek olan eğitimin özelliği hem öğrencilerin kolay erişim imkânlarını sağlıyor olmasındandır. Türkiye'de her mahallede ve semtte bulunan cami ve mescit bu imkânı sağlamaktadır.

Yaz Kur'an Kurslarında Öğretim Alanları:

Yaz kurslarında öğretim alanı önemli üç nitelikten oluşmaktadır.

- 1) Kur'an'ı Kerim'i Okuma ve Anlama
- 2) Temel Dini Bilgiler
- 3) Değerler Eğitimi

1) Kur'an'ı Kerim'i Okuma ve Anlama

Dini değer olarak Kur'an, okunması ve anlaşılması gereken bir kitaptır. İslam dininde Kur'an merkezli eğitim ve öğretim daima teşvik edilmiş, her Müslüman için, dini bir değer olarak benimsenmesi gereken bir görev olarak kabul edilmiştir. Kur'an öğretiminin içinde yüzünden okuma, ibadet için gerekli olan sure ve ayetlerin ezberlenmesi, Kur'an'ın tecvit

kurallarına uygun olarak okunmasının öğretilmesi gibi konular yer alır. Kur'an'da çok sayıda ayet, genel eğitim ve öğretimi, bunun yanında özel eğitim bakımından da Kur'an eğitim öğretimini teşvik etmiştir. Nitekim bu ayetlerden birinde Kur'an'da, "Ey insanlar! Size Rabbinizden bir öğüt, gönüllerdekine bir şifa, müminler için bir hidayet ve rahmet gelmiştir. De ki: Ancak Allah'ın lütuf ve rahmetiyle, işte bunlarla sevininler. Bu onların (dünya malı olarak) topladıklarından daha hayırlıdır" (Yunus, 57, 58) buyurularak hem genel hem özel Kur'an eğitiminin insanlık adına ne kadar gerekli ve yararlı olduğu vurgulanmıştır.

2) Temel Dini Bilgiler

Yaz kurslarında verilen önemli eğitimlerden biri de içerisinde itikat, ibadet, ahlak ve Hz. Peygamber'in hayatı ve örnek kişiliği konularını içeren Temel Dini Bilgiler öğretimidir.

3) Değerler Eğitimi

Değerler eğitiminin amacı vizyon sahibi, inançlı ve kültürel değerlerine sahip çıkan nesiller yetiştirmektir. Değerler eğitimi, öğrencilere sosyal, ahlaki ve kültürel değerlerin kazandırılmasını amaçlayan bir eğitimidir. Bu bağlamda öğrencilere dürüstlük, hoşgörü, saygı, sevgi, yardımlaşma, sorumluluk, çalışkanlık ve empati gibi değerler öğretilir.

Hedef Kitle ve Öğrenme Özellikleri:

Öğretim süreçlerinde genellikle hedef kitle öğrenciler olmaktadır. Yaz Kur'an kurslarının öğrencileri de bu kursların hedef kitesini oluşturur. Yaz Kur'an kursları genellikle örgün eğitim öğrencilerine yönelik planlandığı için hedef kitleyi daha çok örgün öğretime devam etmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Yaz Kur'an kurslarına katılan öğrenciler ağırlıklı olarak ilk ve ortaokulda öğrenim gören öğrencilerdir. Bu öğrencilerin yaş aralığı 6-14'tür. Bunların yanında sayıları az da olsa okul öncesi dönem öğrencilerinin katıldığı da gözlenmektedir. Ancak bu öğrenciler ilk ve ortaokul öğrencileri kadar düzenli olmayıp daha çok meraklarını gidermek için katılmaktadırlar.

Yaz Kur'an Kurslarına katılan öğrencilerin gelişim ve öğrenme özelliklerini daha iyi analiz etmek için evvela öğrencileri gelişim dönemlerine ayırmak, daha sonra bu dönemlerin bedensel zihinsel ve manevi özellikleri hakkında bilgi vermek doğru olacaktır. Eğitim süreçlerinde öğrencilerin gelişimsel özellikleri hakkında bilgi edinilmesi son derece önemlidir. Dolayısıyla çocukların gelişim süreçleri belli dönemlere ayrılmaktadır. Öğrenme ile gelişim dönemi arasında doğrudan bir ilişkinin olması nedeniyle gelişim dönemlerinin belirlenmesi ve bu dönemlere ait özelliklerin bilinmesi oldukça önemlidir.

Öğretim Yöntem ve Teknikleri:

Yaz Kur'an Kurslarının genellikle hedef kitesinin örgün eğitim öğrencilerinden oluşması hasebiyle uygulamalar genellikle örgün eğitim uygulamaları olmaktadır. Dolayısıyla yaz kurslarında kullanılan yöntemler de yaygın eğitim tabanlı, örgün eğitimde kullanılan yöntem ve teknikler olmaktadır.

Örgün eğitim sürecinde kullanıldığı gibi Yaz Kur'an Kurslarında da kullanılan strateji, yöntem ve teknik üçlüsü vardır. Bunlar en dışarıda strateji, onun arkasından yöntem, en içte de teknikler diye sınıflandırılır. Sırasıyla, buluş yoluyla öğrenme, sunuş yoluyla öğrenme ve inceleme, araştırma yoluyla öğrenme gerçekleştirilir. Yöntemler ise, Düz Anlatım, Soru Cevap, Problem Çözme, Gezi İnceleme, Grupla Çalışma, Örnek Olay İncelemesi, Göstererek Öğretme

yöntemleridir. Kurs görevli öğreticisi bu yöntemlerden birini seçerek kullanır. Kullanırken, yöntemini destekleyecek tekniklerden de yararlanmaktadır.

Sonuç

Yaz Kur'an kurslarının Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülmesi, öğrenciler ve velileri için dinî bakımdan güvenilir olmasını sağlamaktadır. Yaz Kur'an kursları, serbest ve isteğe bağlı olması yönüyle, öğrencilere yaz tatillerinde Kur'an'ın yüzünden okunmasının öğrenilmesini ve ek bilgiler öğretimi konusunda temel bilgileri almalarına fırsat sağlaması bakımından önemli bir eğitim öğretim platformudur. Ayrıca örgün öğretimde alınan bilgilerin tamamlanmasına imkân vermesi bakımından Yaz Kur'an kursları oldukça önemlidir.

Yaz Kur'an kursları okul dışı bir din eğitimi etkinliği olmakla birlikte planlı ve programlı bir din öğretimidir. Yaz kurslarının, isteğe bağlı olması, ayrıca genel hedefleri bakımından, genel eğitimin amaçlarını gerçekleştirmede, genel eğitime katkı yapıcı olması da yaz kurslarının mahiyetini ortaya koymaktadır. Alanında oldukça bütünleşme kaydeden bir öğretim şekli olan Yaz Kur'an kurslarının amaçlarının gerçekleşmesinde, öğrenme alanlarını oluşturan konuların belli esaslar doğrultusunda işlenmesi son derece önemlidir.

İbn Haldun'da Eğitim

Eğitim genel anlamıyla, doğumdan ölüme kadar geçen süreci kapsar. Bu süreç sosyal çevreyle birlikte yaşanır. Sosyal çevre; kültürel, coğrafi kabullerin ve alışkanlıkların, o topluluğun insanlarına aşılmasını katkı sağlayan bir kümedir denilebilir.³

Eğitim hususunda 732/1332 yılında Tunus'ta doğan tarihçi, sosyolog, filozof, siyaset ve devlet adamı olma özelliği taşıyan İbn Haldun'un görüşleri mühim bir yer tutar. İbn Haldun, yaşamının ilk yirmi yılını Tunus'ta, yirmi altı yılını Fas, Endülüs ve Cezayir'de, dört yılını tekrar Tunus'ta, son yirmi dört yılını ise Kahire'de geçirir.⁴ Küçük yaşlardan itibaren ilimle meşgul olan İbn Haldun'un eğitim dahil birçok hususta görüşleri kayda değerdir.

İbn Haldun, bahsettiği her konuyu *insan* kavramı etrafında yapılandırmıştır. İnsan faktörü İbn Haldun'da medeniyetin kurucu unsurudur. O, hem tarih bilimindeki hataları hem de devletin uzun ömürlülüğünü insan faktörüne bağlanmıştır. Aynı şey eğitim için de geçerlidir. Eğitim konusunda dile getirdiği görüşler salt teorik tartışmalar değil, insan konusu etrafında dönmektedir ve pratik deneyimlere dayanmaktadır.⁵

Büyük düşünür, ilimleri akli ve nakli ilimler olarak tasnif eder. O, bu ilimlerin bazı yönlerden birbirlerine ihtiyaç duyduğunu söyler. Örneğin tefsir, kelam, fıkıh, hadis ve tasavvuf gibi nakli ilimlerin mantık, matematik, teoloji gibi aklî ilimler olmadan anlaşılmasının imkânsız olduğuna inanır. Dolayısıyla ona göre eğitim bir nevi tüm ilimleri içine alan bir özellik arzeder.⁶ Ona göre eğitim; insanların kendi aralarında ve toplumla, karşılıklı ilişkilerde bulunulmasından doğan bir olgudur. Eğitim toplumsal bir kurum olup toplumsal ihtiyaçlarla ortaya çıkar.⁷ Toplumların gelişimini incelediği eseri "*Mukaddime*" de eğitimin toplumun ilerlemesinde kritik bir rol oynadığını vurgular. Eğitim, toplumun sosyal ve kültürel yapısını şekillendiren önemli bir unsurdur. Bu, bireylerin yeteneklerini geliştirmelerine ve toplumsal normları öğrenmelerine yardımcı olur. Kazanılan yeteneklerin öğrencide yerleşmesi ancak eylemlerin sürekli işlenmesi ve tekrar edilmesiyle gerçekleşir. Bu sebeple dersler arasında aralar fazla olmamalı, öğrenciye uzun tatiller verilmemelidir.⁸

* KLÜ İlahiyat Fakültesi 2018 Mezunu, İZÜ Felsefe ve Din Bilimleri-Din Sosyolojisi Yüksek Lisans 2023 Mezunu.

³ Şeyma Yavuz, İbn Haldun Bakışıyla Eğitim ve Sosyoloji, <https://www.akevler.org/AkevlerMakaleler/2270/CokOk/10364/Seyma-Yavuz/Ibn-Haldun-Bakisiyla-Egitim-ve-Sosyoloji>

⁴ Süleyman Uludağ, "İbn Haldun", TDV İslam Ansiklopedisi.

⁵ Aytekin Demircioğlu, "İbn Haldun'da İnsan Tasavvurunun Eğitime Yansıması" Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching Kasım 2012, Cilt 1, Sayı 4, 315-316.

⁶ Şahin Aybek, İbn Haldun'da Eğitim Anlayışı, <https://www.birgun.net/haber/ibn-haldun-da-egitim-anlayisi-160940>

⁷ Şahin Aybek, İbn Haldun'da Eğitim Anlayışı, <https://www.birgun.net/haber/ibn-haldun-da-egitim-anlayisi-160940>

⁸ Aytekin Demircioğlu, İbn Haldun'un Eğitim Anlayışında İnsanın Önemi <https://www.lacivertdergi.com/dosya/2017/05/15/ibn-haldunun-egitim-anlayisinda-insanin-onemi>

Mukaddime müellifi açısından eğitimde uzmanlık çok önemlidir. Öğretmenlerin bilgi ve deneyim sahibi olmaları gerekir. Bu, öğrencilere doğru bilgilerin aktarılmasını sağlar. Kendisi, öğretmenlerin toplumun temel değerlerini ve ahlaki prensiplerini aktarmakla görevli olduğunu savunur. Bir öğretmen, öğrencisinin gücünün üzerinde bir şey beklememekle birlikte⁹ derslerde kademeli ilim öğrenilmesi, derslerde verilen araların çok uzun olmaması, kitap veya bir ilim dalının öğrenilmesinin çok uzamaması¹⁰ önemlidir. Eğitim verilirken öncelikle konuya genel bir bakış sunup konuyu bir bütün olarak görme ve anahtar kavramları anlama sağlanmalıdır. Çünkü çocuğun gelişim evresinin özelliklerine göre eğitim verilmelidir. Tüm bilimler öğrencilere bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora sistemi kullanılarak öğretilmelidir. Seviye çocuğun anlama ve kabullenme düzeyine uygun olmalıdır.¹¹ Öğrencilere yönelik eğitim ancak kademeli olması durumunda yararlı ve etkilidir.¹²

Eğitimde kullanılan dilin sade ve anlaşılır, öğrencinin anlayabileceği düzeyde olması gerekir.¹³ İbn Haldun, dil yeteneğinin büyük oranda ezberleme yoluyla kazanıldığına ve bu yeteneğin olgunluğunun ezberlenen metne bağlı olduğuna inanıyordu. Metni ne kadar iyi ezberlerseniz, o kadar gelişmiş beceriler kazanırsınız. Ezberlenen metinlerden ve bunlara dayalı olarak oluşturulan cümlelerden dil becerileri beslenir ve yararlanır.¹⁴ Düşünür, sadece dil yeteneklerimizin değil, diğer bilimlerdeki yetenek ve bilgilerimizin de üzerinde durulmadığı ve kullanılmadığı takdirde unutulmaya mahkum olduğuna dikkat çekmiştir.¹⁵ Onun için bir dili öğrenmek isteyen herkesin, konuşulan kelimeleri o dilin özgün üslubuyla ezberlemesi gerekir.¹⁶ Eğitimde bilimsel tartışmanın kullanılması gerekir. Çünkü bilimsel beceri (alışkanlık) kazanmanın, yani ustalaşmanın en kolay yolu, ilmi müzakereden geçer. Bir öğrencinin fen öğrenmesinin en faydalı yolu, dersini ve bilimsel konuları tartışmasıdır. Öğrenciler dersleri ve fen konularını birbirleriyle tartışarak daha iyi öğrenirler. Bu, öğrenciler için en kullanışlı ve kolay yöntemdir.¹⁷

İbn Haldun'a göre eğitimin temeli yazmaktır, yazı olmadan eğitim olmaz. Aynı zamanda dil öğretiminin eğitimin önemli bir ayağı olduğunu, düşünme ile konuşma arasında mühim bir ilişki bulunduğunu, bu nedenle dil eğitimine de yer verilmesi gerektiğini söyler. Büyük düşünür, eğitimde ana dilin öğrenilmesi gerektiğine, birden fazla dilin öğrenilmesi halinde en mükemmelinin ana dil olması gerektiğine olan inancını dile getirir. Çünkü ana dilde eğitim öğrencilerin daha başarılı olmasını sağlar görüşüne sahiptir.¹⁸ İslam da ana dil ile eğitime önem verir. Yaratan, insanların eğitimi hususunda ana dili tercih etmiştir. Kur'an'ın Arapça gönderilmesi, iyice anlaşılması ve kolayca uygulanması içindir denilebilir.¹⁹

⁹ İbn Haldun & Mukaddime (Gençler İçin Kısaltılmış Metin) Yason Yayınları, Aralık 2019, 71.

¹⁰ İbn Haldun & Mukaddime, 72.

¹¹ İbn Haldun & Mukaddime, 212-213.

¹² İbn Haldun & Mukaddime, 239.

¹³ İbn Haldun & Mukaddime, 195.

¹⁴ İbn Haldun & Mukaddime, 231.

¹⁵ İbn Haldun & Mukaddime, 233.

¹⁶ İbn Haldun & Mukaddime, 236.

¹⁷ İbn Haldun & Mukaddime, 214.

¹⁸ Şahin Aybek, İbn Haldun'da Eğitim Anlayışı,

<https://www.birgun.net/haber/ibn-haldun-da-egitim-anlayisi-160940>

¹⁹ İbn Haldun & Mukaddime, 224-225.

Şiirin Araplar için çok önemli olduğunu söyleyen İbn Haldun, şiir melekesi konusunu çok geniş bir şekilde ele alarak bu konudaki melekenin çokça ezber ve alıştırma ile gerçekleşeceğini belirtmektedir. Ona göre, sonradan bir dili öğrenmek, o dili çok fazla duymak ve kullanmakla olur. Ancak bir dili sonradan öğrenen bir kişi o dilin tüm kurallarını bilse de şiir sanatını öğrenmesi zordur. Çünkü şiirde her beyit ayrı bir anlam taşımasına rağmen tümüyle bir anlam bütünlüğü olması gerekir.²⁰

Düşünürümüz, dinin gereklerinden birinin çocuklara Kur'an-ı Kerim öğretmek olduğuna inanır. Çünkü ona göre Kur'an öğrenmek çocukların kalplerinde imanı tesis edecektir. Kur'an öğretmek çocuk eğitiminin temelidir.²¹ Bununla birlikte İbn Haldun dini ilimler alanındaki çalışmalarını sona bırakır ve başlangıçta dil ve matematik öğretmek ister. İlkokul düzeyinde bir programda okuma, yazma, aritmetik ve sonrasında değerlerin aktarımı görülür.²² Ebeveynlerin ve öğretmenlerin baskıcı tutum ve davranışlarının çocuklar üzerinde olumsuz etkilerine vurgu yapılır. Çünkü ona göre bu tür davranışlar kötü alışkanlıkların edinilmesine yol açmaktadır. Öğrencilere, işçilere ve hizmetçilere zorla terbiye etmek, onların çalışma azmini yok eder, onları daha fazla tembelliğe ve kötülüğe sürükler, becerilerinin gelişmesini engeller. Bu kişi baskıdan ya da korkudan dolayı düşüncelerini söyleyemez, yalana ve aldatmaya alışır. Bu alışkanlık öğrencinin kişiliği haline gelir.²³ İbn Haldun, sınıfta öğrencilerin düşünce ve duygularına önem veren öğretmen davranışını teşvik etmekte ve sınıfta baskı oluşturan öğretmen davranışının uygunsuz olduğuna inanmaktadır.

İbn Haldun, öğretmenlerin toplumun temel taşları olduğuna inanır ve onların eğitim sürecindeki rolünün kritik bir öneme sahip olduğunu vurgular. Onun ideal öğrenci anlayışı, ahlaki değerlere sahip, meraklı, öğrenmeye istekli ve topluma faydalı olmayı amaçlayan bir bireyi kapsar. Bununa birlikte İbn Haldun'un eğitimle ilgili görüşleri, toplumların gelişimine büyük katkılarda bulunmuştur. Onun fikirleri, eğitimin toplumsal ve kültürel bir fenomen olduğunu ve nitelikli eğitim ile toplumların daha iyi bir geleceğe doğru ilerleyebileceğini vurgular. Eğitim, toplumların sürdürülebilir kalkınması için temel bir nitelik taşıır.

²⁰ İbn Haldun & Mukaddime, 227

²¹ İbn Haldun & Mukaddime, 219-220.

²² İbn Haldun & Mukaddime, 224.

²³ İbn Haldun & Mukaddime, 198-199

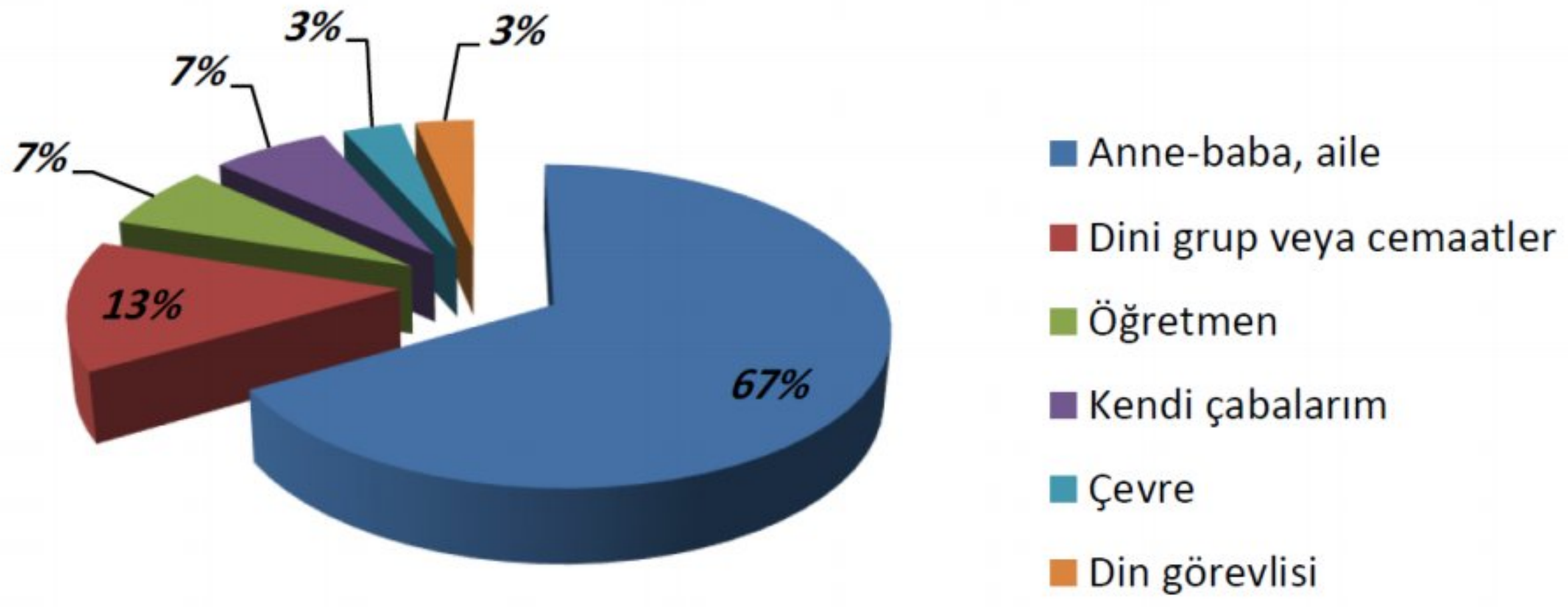
Din Eğitiminde Çocuk Hikâyeleri

Eğitim hayat boyu devam eden bir süreçtir ve bu sürecin en önemli evresi ilk beş yaş dönemidir. En yoğun öğrenmeler bu dönemde görülür. Çocukluk, kişinin karakterinin şekillendiği dönemdir. Birey birçok şeyi büyük ölçüde küçük yaşlarda öğrenir ve bu öğrenmeler onda derin izler bırakır. Bu dönemde çocuk zihinsel, duygusal, sosyal, dinî ve ahlakî gelişimini destekleyici, uyarıcı ve eğitici bir çevre ile etkileşim halinde bulunmalıdır. Yapılan birçok araştırma çocukların 4-6 yaş dönemde kazandıkları tecrübelerin, ileride sağlıklı bir kişilik yapısı oluşmasında, inanç ve değer yargılarının şekillenmesinde ve daha birçok durumda etkili olduğunu göstermiştir.

Bireyler yaşam boyu belirli gelişim aşamalarından geçerler ve eğitim uygulaması yaparken birlikte çalışma yürütülecek olan grubun gelişim özelliklerini çok iyi bilmek gerekir. Hazırlanan eğitim programları çocuğun yaş grubuna ve mevcut gelişim durumuna uygun olmalı ancak bireysel farklılıkların olacağı da her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Din eğitim programları bu özelliklere dikkat edilerek hazırlanmalıdır. Çocuğun hazırbulunuşluğu dikkate alınmadan gelişigüzel verilmeye çalışılan bir din eğitimi, çocuğun dinden uzaklaşmasına sebep olabileceği gibi verilecek iyi bir eğitim çocukta din duygusunun sağlıklı şekilde gelişmesine zemin oluşturur.

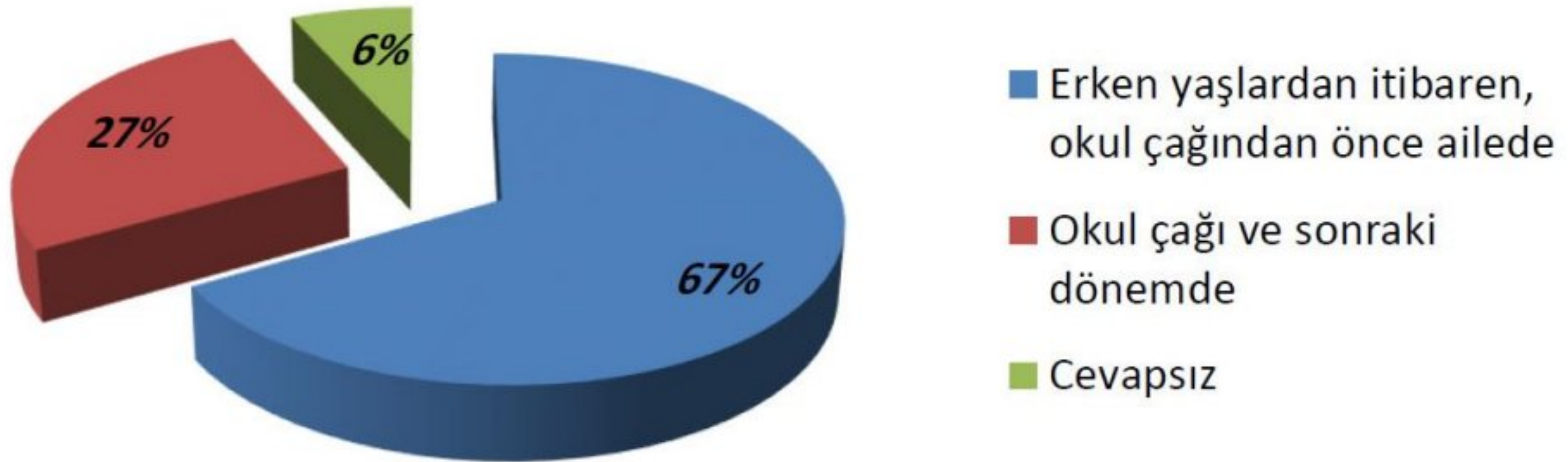
Çocukların dini inanç öğretimiyle ilgili bir diğer konu, bu eğitimin kim tarafından gerçekleştirileceğidir. Neredeyse tüm din eğitimcileri, özellikle ilk dönemdeki din eğitimi sorumluluğunu aileye yüklemektedirler. Bu alanda yapılan pek çok araştırma, ailenin dini tutumunun çocuk için en belirleyici faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Erikson, dini duygudan ileri gelen iç huzurun ve bu huzura sahip anne-babanın çocuğun temel güven duygusu edinmesinde önemli rolü olduğunu belirtir. Ailenin kullandığı dini ifadeler, semboller, jest ve tavırlar çocuğa aktarılmakta ve çocuk tarafından taklit edilmektedir. Özellikle dini gün ve gecelerde ailenin davranışları çocuk için oldukça dikkat çekicidir. Çocuklar bir zaman sonra yanlarında yapılan ibadetleri taklit etmeye başlarlar. Küçük çocukların taklitleri sadece fiziki davranışlardan ibaret olmayıp, duygu ve heyecanları da kapsamaktadır. Aile faktöründen sonra ise bireysel düşünce ve okul gelmektedir. Ancak aile en mühim olanı denilebilir çünkü aile, çocukların dini gelişimleri ve tutumlarına ilk tesir etmekle kalmayıp, çocuğun daha sonra din ile olan ilişkisinin devamı için de belirleyici bir görev üstlenmektedir.

* KLÜ-İlahiyat Fakültesi, 2021 yılı mezunu.

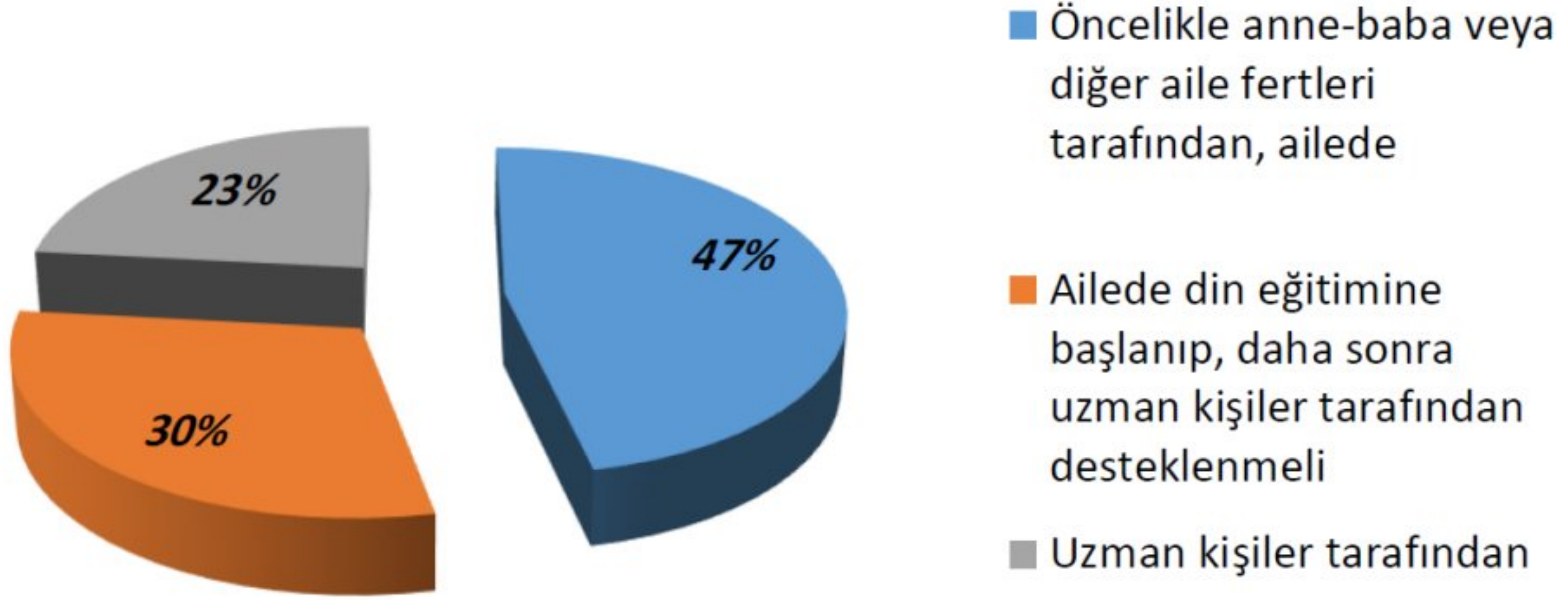


Bu konu hakkında yapılan bir araştırmada bireylere “*Dinî anlayışınızda, birikiminizde en etkili olduğunu ya da güvenilir olduğunu düşündüğünüz kişi, kaynak kurum ya da kuruşlar nelerdir? (Anne-baba, imam, öğretmen, aile, cami, Kur’ân kursu, okul, kaynak kitap, sivil toplum kuruluşları vb.)*” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin %67’si dini anlayış ve birikimlerinde en etkili kişinin anne-baba; en etkili kurumun aile olduğunu ifade etmişlerdir.

Aynı araştırmada bireylere yöneltilen bir diğer soru ise “*Din eğitimine hangi yaştan itibaren başlanmalıdır?*” Araştırmaya katılanların büyük bir kısmı (%67) çocuklara, din eğitiminin erken yaşlardan itibaren, okul çağından önce ailede vermeye başlanması gerektiğini savunmuştur.



Araştırmada katılımcılara yöneltilen bir başka soru ise “*Kim ya da kimler tarafından din eğitimi verilmeli?*” olmuştur. Katılımcıların %47’si öncelikle anne-baba veya diğer aile fertleri tarafından çocuklara din eğitimi verilmesi gerektiğini düşünmektedirler.



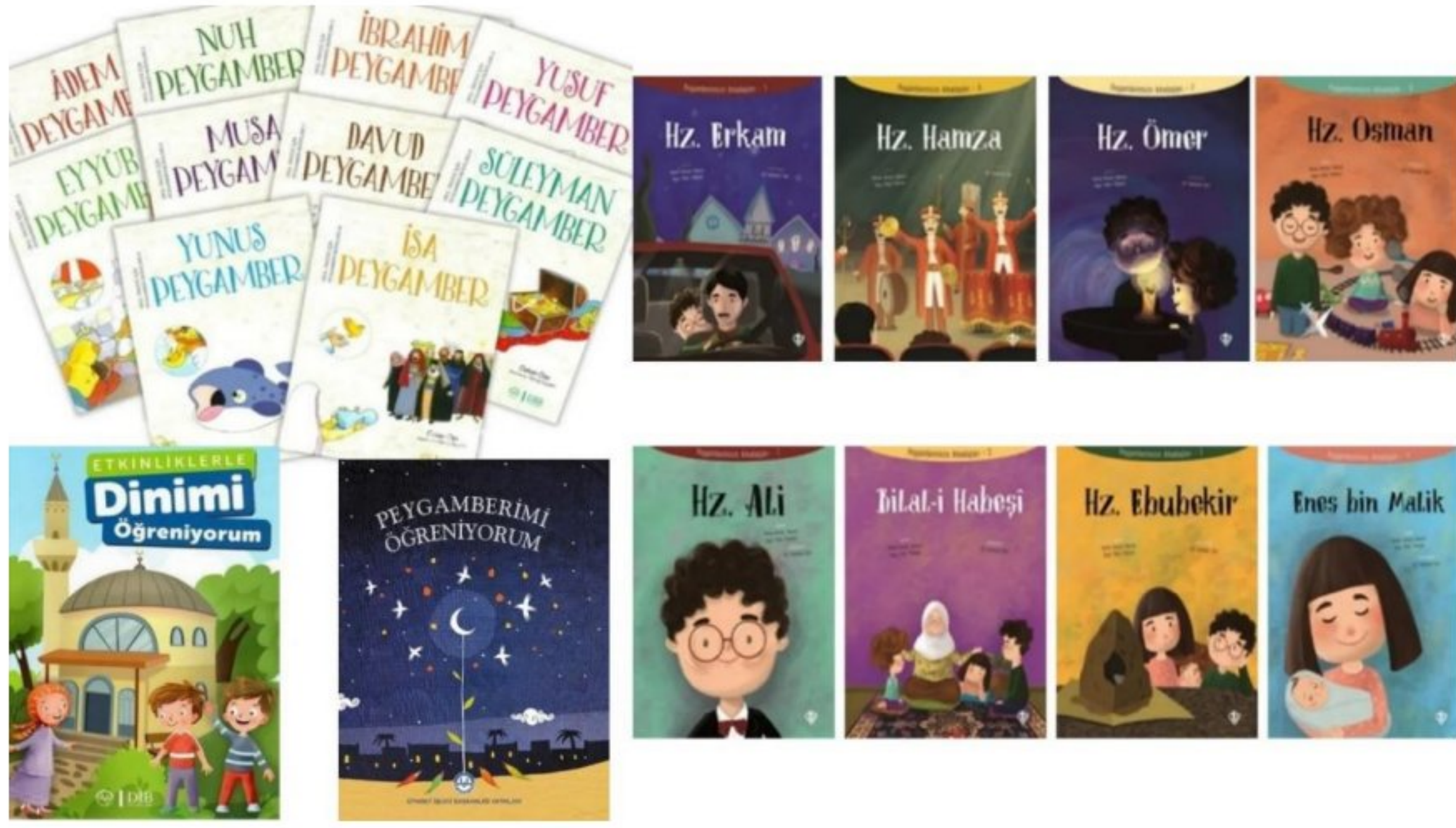
Çocukta doğuştan fitratına yerleştirilmiş olan dinî duygunun gelişimi ve sağlıklı bir şekilde kişiliğinde yer edinmesi için bazı yöntem ve tekniklerin kullanımı önemli bir yere sahiptir. Ele alacağımız yöntem ise hikâyelerdir. Hikâyeler, kişisel ve ruhsal gelişimle ilgili birçok alanda uluslararası geçerliliği olan bir konuma sahip olup çocuk ve gençlerin psikolojik gelişimlerinde önemli bir pedagojik araçtır. Hikâyeler, evde ve geleneksel anlatımlarda olduğu kadar teoriyle pratiği kaynaştırarak, öğrenilen bilgilerin hayattaki karşılığını görmemizi sağlar. Böylece bilgiler anlam kazanır ve hikâyelerin sihirli ikliminden akıp gelen ibret levhaları dinleyenlerin gönlünde derin izler bırakarak yaşantıya dönüşür. Hikâyeler vasıtasıyla öğrendiğimiz bilgiler pratik hayatta vazgeçilmez birer davranış olarak yerini alır. Etkili ve kalıcı olması yönüyle bütün öğretim ortamlarında kullanılan hikâyeler, din öğretimi açısından farklı bir öneme sahiptir. Hikâye, eğitimde önemli bir yeri olan örnek alma ve özdeşleşmenin sağlanabilmesi için güzel bir araçtır. Hem soyut kavramların anlaşılması, hem de anlatılan konunun somut örneklerle ifade edilmesi açısından oldukça mühimdir. Hikâyeyi okuyan ya da dinleyen kimse, oradaki kahramanlar ile çok hızlı bir biçimde empati kurmakta; kahramanların yerine kendini koyup mizaç ve vasıfları itibarıyla kendine uygun veya en yakın görünen biriyle özdeşleşmektedir. Hikâyenin eğitimde önemli ve etkin bir yöntem olması, bu özdeşleşmeden kaynaklanmaktadır. Bir çocuğa yapması ve yapmaması gereken şeyleri soyut bir tavsiye olarak anlatabiliriz ancak bu anlatımın çocuk üzerinde etkili olması, onun, anlatılan şeylerin yaşanabilir olduğunu görmesiyle doğru orantılıdır. Çoğu zaman yalnızca nasihat yeterli gelmez, çocuk kendisinden istenilen davranışları bir başkasında görürse onu örnek alır ve daha kolay uygulamaya döker. Bu bağlamda ailesi ve çevresi çocuğa ilk örnek olanlardır.

Çağdaş eğitimde öğrenen merkezli eğitim yaklaşımları öne çıkmakta ve çocuk, eğitimin merkezinde bulunmaktadır. Özellikle din ve ahlâk gibi böylesi soyut ağırlıklı konusu çok olan alanların öğretimi için hikâye oldukça zengin bir kaynak olabilir. Çünkü insan fitratı anlayış ve kavrama yönünden soyut fikirleri dinlemekten çok, somut fikirlere yatkındır. Bu nedenle hikâyelerden istifade ederek çocuğun dünyasına girmek oldukça kolaylaşır. Hikâye vasıtası ile değer kazandıracığımız çocukların yaş grubuna ve gelişim düzeyine kısaca hazır bulunuşluluğuna nasıl dikkat edilmesi gerekiyorsa yazımında ve yayımında da seviyenin göz önüne alınması gerekir. Bunun için gelişim ve öğrenme psikolojisinden faydalanılmalıdır. Çocuklara ahlak konularını anlatmak üzere hikâye yazarken, hikâyede ayet ve hadisleri doğrudan kullanmayıp orada asıl anlatılmak istenen ahlaki esaslar daha açık ve anlaşılabilir sade bir dille anlatılmalıdır. Dini metinlerle anlatımda çoğu zaman kuralcı bir yöntem ve

anlatım ortaya çıkmaktadır. Hâlbuki hikâye ile empati sonucu çocuk, hikâyenin içine çekilmekte ve sanki eğitimi orada yapılmaktadır. Hikâyelerde anlatılan konular, dinin ana kaynaklarıyla çelişmeyen, doğru, güvenilir bilgilere dayanmalı; hurafe ve efsanelerden mümkün olduğunca uzak durmaya dikkat edilmelidir. Hikâyelerde çocukların seviyelerine uygun bir dil kullanılmalı, hikâyenin edebi şekline, yazı karakterine, görsellerine ve hatta kâğıt kalitesine dahi dikkat edilmelidir.

Çocukların kendilerine benzeyen, içeriğinde kendilerinden bir şeyler buldukları örnekleri daha kolay benimsedikleri düşünüldüğünde peygamber hikâyeleri, çocuklar için ahlaki değer eğitiminde oldukça önemli bir yere sahiptir. Hikâyelerde, peygamberlerin beşerî özelliklerine ilişkin konular da işlenmiştir. Çocukların peygamberlerle bağ kurmalarını sağlayabilmek ve onların ahlaki davranışlarını içselleştirebilmeleri için çeşitli örnekler sunulmalıdır. Hikâyelerde peygamberlerin çocukluklarına dair kesitler vererek onların da bir zamanlar çocuk oldukları, bir aile ortamında büyüdüğü gibi konulara değinmek de yine çocukların anlatılmak istenen mesajı daha kolay bir şekilde içselleştirebilmeleri açısından önem arz etmektedir. Hikâyelerde, peygamberlerin güzel sesli, cesaretli, merhametli, akıllı, haksızlıklara rıza göstermeyen, iyi kalpli, cömert, şükreden, sabreden, ihtiyaç sahiplerini gözeten, iyi bir kul, iyilik ve güzelliğe davet eden, gibi kişilik ve karakterlerine ilişkin özelliklerine değinilmektedir. Fakat peygamberlerin beşerî yönü ile ilgili anlatımlarda onların aynı zamanda bir peygamber oldukları daima göz önünde bulundurulmalı ve çocukların peygamber tasavvurunu olumsuz etkileyebilecek konu ve olaylara hikâyelerde yer verilmemelidir. Özellikle henüz soyut işlemleri algılamakta zorlanan çocuklara yönelik anlatılan peygamber hikâyelerinde; mucizelere odaklanmak ve onları ön plana çıkarmak yerine, mucizelerin arkasında yatan mesajlara, peygamberlerin Kur'an-ı Kerim tarafından övgüyle bahsedilen kişilik/karakter yapılarına ve örnek davranışlarına vurgu yapılması daha uygun olur. Bu bağlamda peygamberlerin anlattığı kıssalarda, bizlerin çocuklara anlattığı hikâyelerde verilmek istenen mesajların doğru anlaşılması esas gayelerden biridir.

Ülkemizde son yıllarda çocuklar için din eğitiminde kullanılan hikâye kitaplarının geneli diyanet işleri başkanlığı bünyesinde yayımlanmaktadır. Her ne kadar birçok kişi bu alanda yazı kaleme almış olsa da özellikle 4-6 yaşa hitap eden öğretmenlerimiz Diyanet Vakfı yayınlarının kaynaklarını kullanmaktadır. Tercihen Hz. Peygamberin veya sahabelerin hayatlarından kesitler sunan hikâyelerin bulunduğu kaynakların daha yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir.



Kaynakça

AKINCI, Adem. "KUR'AN'DAKİ KISSALAR VE DİN ÖĞRETİMİNDEKİ YERİ". Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 13/13 (Haziran 2004), 42-64.

Çoban, Mustafa. "Dinî Referanslarda Ailenin Sorumluluğu Bağlamında Çocuğun Dinî Eğitimine Dair Bazı İlkeler". Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 10 / 22 (Haziran 2019): 181-196. <https://doi.org/10.35415/sirnakifd.539758>

Köylü, M. "Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi". Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 45 (2004): 37-54

Mustafa ÖNDER.(2013).SEVGİ, DİN DİLİ ve HİKÂYELERİN ÇOCUKLARIN DİN EĞİTİMİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ. The Journal of Academic Social Science Studies

OKUMUŞLAR, M. (2006). Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikâye. Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 21(21), 237-252.

Öncü, A. (2021). 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Öğreticileri Etkileyen Unsurlar (Denizli Örneği) . Kocatepe İslami İlimler Dergisi, 4 (2) , 259-282. DOI: 10.52637/kiid.991020

Özdemir, Ö. (2019). Ebeveynlere Göre Ailede Çocuğun Din Eğitimi. Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 47(47), 313-344.

Yağcı S. (2022). Çocuklara yönelik peygamber hikâyeleri üzerine bir inceleme: Okul Öncesi İçin Peygamber Hikâyeleri örneği. Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 14, 37-61.

Sanat Nedir ?

Sanat, halkın duyu ve duygularına dokunmaya yönelik gerçekleştirilen insan çalışmalarının tümünün bir araya gelmesiyle ortaya çıkar. Resim, video, çizim, fotoğraf, raks, edebiyat, müzik birer sanattır. Sanat, hayatımızın her alanında yer alan bir durumdur.²⁴

Sanat, güzeli yansıtmaya, nefret, öfke, mutluluk gibi içimizde hissettiğimiz duyguların dışavurumudur. Sanat, yaşanan toplumun özelliklerini o zamanki topluma ve gelecek nesillere aktarmayı sağlayan bir özellik taşır. Şu an geçmişimizi, kültürümüzü nasıl ki geçmiş dönem yazılarından, mimarilerden, sanat eserlerinden öğreniyor isek gelecek nesiller için de kültürlerini keşfetme imkanı sağlayacak bir kapıdır sanat. Onun için sanat geçmiş-şimdi-gelecek arasında kültür, kimlik aktarımında en güzel köprüdür.

Sanatın Özellikleri

Bir sanat eserinde aranan en önemli özellik, özgün olmasıdır. Özgün olmayan bir eser, sanat eseri sayılamaz. İnsanda hayranlık duygusunu uyandırmalıdır. Bir sanat eseri tüm zamanlara seslendiğinde evrensel olur. Onun için kişi, sanatıyla dünyaya iz bırakır. İçerisinde yaratıcılık, güzellik, etkileycilik özelliklerini barındıran her sanat eseri, sanatçıdan bir parça taşır. Sanat eseri herkes tarafından farklı algılanabilir, çünkü göreceli bir özelliğe sahiptir.

Dinî Sanat

Din ve sanat, insana ait çok güçlü iki hissiyat alanıdır. İnsanın var olduğu günden günümüze dek, hayatın en önemli unsurları olmuştur. İnsanın içinde barındığı bu iki husus, birbiriyle sıkı bir ilişki içerisindedir. İnsanların, manevi değerler üzerinden düşünceleri, fikirleri, yaşayış tarzlarının toplumsal bir olay olması, onları sanat ile ilişkili hale getirir.

Sanatkârın ruhunu ve hislerini birleştiren, sanat eseri yapacak kıvama getiren şey, yaşadığı kültür ve inanç sistemidir. Bunun bir sonucu olarak sanatçı tüm bu duyguları, değerleri içinde yoğurarak, şekillendirerek topluma sanat eseri şeklinde sunar. İnsanlar sanatçının eserlerinde kendi kültür ve maneviyatını buldukları için onunla özdeşirler. Kendilerine ait bir şeyler bulurlar ve bu, bir döngü halinde devam eder. Bir toplumun inancı, geçmişi, kültürü araştırılmadıkça ne sanatçı ne de sanat eseri tam olarak anlaşılabilir. Sanat her toplumda ortak olmasına rağmen içerisinde, din ve kültür farkı sebebiyle çeşitlilik barındırır.

İnanç ve sanatın birlikte oluşturduğu bu ilişki her toplumda ve her inançta açıkça görülmektedir. İslam'ın etkisi nasıl ki ebru, tezhib, hat vb. sanatlar üzerine ise, diğer toplumların sanat eserleri de kendi yaşadıkları din ve inanç sistemi üzerine kurulmuştur. Batılı toplumlarda Hz. Meryem ve Hz. İsa'nın heykelleri, Budistlerin Buda heykelleri onların inanç

²⁴ <https://www.milliyet.com.tr/egitim/sanat-nedir-kisaca-tanimi-dallari-ozellikleri-ve-faydolari-6697834> [Erişim: 06.12.2023]

sistemlerinde yer alan dini kişilerdir. İnanç sistemi neye değer veriyorsa, kültürü kişiye ne sağlıyorsa sanat eserinin göstereceği tutum odur. İslam dininde olduğu gibi diğer dinlerde de dini yapılarda tezyinat ve sanat ön plandadır. Kilise ve tapınaklardaki oymalar, sütunlar, cepheler, ikonlar dini duyguların sanattaki gücünü ifade eder. Mimari sanat şüphesiz ki her kültürde en yüksek dereceye dini mabetlerde kendini açığa vurur. Din ve sanatın bu denli iç içe olmasının bir sonucu olarak, Doğu ve Batı sanatı arasında din ve dini inanişe bağlı olarak bir farklılık bulunması gerekir. Batı sanatında heykele çokça yer verilirken Doğu sanatında heykele pek yer verilmez.

İslam toplumlarında dini ve içtimai ihtiyaçların biçimlendirdiği sanatlar arasında en çok öne çıkan sanat hat sanatıdır.²⁵ Müslüman toplumların Kur'ân-ı Kerim'i daha güzel ve özenerek yazmaya çalışmalarıyla beraber hat sanatı ortaya çıkmıştır. Bu yüzden hat sanatı diğer tüm sanatlara göre ayrı bir önem ve değer taşımaktadır. Hiçbir sanatın oluşumu hat sanatının oluşumu gibi tezahür etmemiştir. Bundan dolayıdır ki hat sanatı, başka sanatların da oluşmasına sebep olmuştur.

Din insana güzel olanı teşvik eder. Bununla birlikte insan güzele meyyal yaratılmıştır. Güzel hava, güzel bir doğa, güzel bir yüz içimize bir heyecan verir ve bunun tabii oluşumu Allah'tandır. İşte bunu bilerek sanat eseri oluşturmaya dini sanat denir.

İslam Sanatının Özellikleri:

Birlik: İslam sanatının temel dayanağı, Allah'tan başka ilah olmadığı inancı ile ilgilidir. İslam sanatı bu kavram üzerinde doğup günümüze kadar gelmiştir.

Bütünlük: İslam sanatına göre hiçbir şey boş yere yaratılmamıştır. Her şey bir sebebe ve bir nedene bağlıdır. Anlamsız ve boşlukta olan hiçbir nesne bulunmaz. İslam sanatını İslam'ın insan, alem ve hayat görüşünden bağımsız düşünmek imkansızdır. İslam sanatı İslam dininin temel dinamiklerine göre zihinde belirginleşir ve anlaşılır. Evrende hiçbir şey boşa yaratılmamış olup yaratılan her şey Allah'ı tesbih etmektedir. İslam sanatı işlemlerinde genel olarak çokluk içinde birlik anlayışı vardır. Her şey tek bir noktada birleşir ki, bu durum vahdet anlayışını ortaya çıkarır.

Eserin Tabiatla Bütünleşmesi: Sanat eserinin ihtişamlı olması değil, tabiatla bütünleşmesi esastır. Biçim ve varlık tasavvurunun bütünlüğünün bilinci ile oluşan sorumluluk, tutarlılık duygusu "beşer"i "insan"a dönüştüren adımdır. Bu bakımdan mimarinin oluşturulması sırasında varlık sorunlarının hepsinin bütünlüğü göz önünde tutulması gerekir. Sanat eseri, "varlığı, var olan birimler kompleksinin, zaman-mekân içinde bir bütünlük düzeyine ulaştırdığı zaman, hedefine ulaşır."(Cansever 1992: 11,21)²⁶

Mimari Yapı: Mimari yapılar arasında en önemli örnek, camiledir. Peygamber (sav) döneminde yapılan camilere baktığımızda, bunlar şehrin ortasında yer alır ve şehir ona göre şekillenir. İslam sanatı bu özden faydalanır. Aynı zamanda mimari eserlerde birlik yani vahdet inancı esas alınır. Bir ev, mahalle, semt, toplumun hepsinin kendine özel kendi içinde bir bütünlüğü vardır.

²⁵ https://www.klasiksanatlar.com/icerik/sayfa/84/sanat_ve_din_iliskisi_uzerine.html [Erişim: 06.12.2023]

²⁶ Mahmut Çetin, "İslam Sanatının Özellikleri", Türk Yurdu Dergisi (Ağustos 2014): 324

İslam Sanatından Örnekler:

Hüsn-i Hat

Müslüman toplumların Kur'an-ı Kerim'i daha güzel ve özenerek yazmaya duydukları heyecanla beraber hat sanatı ortaya çıkmıştır. Hat sanatı özellikle Kur'an ayetleri başta olmak üzere dini mesajların sanatsal yazımını kapsar. Yazımlar dini olmayan nesnelere kullanıldığı gibi cami, türbe, medrese, bina içi veya dışı süslemelerde de kullanılmıştır. Önce Araplar tarafından kullanılan Arap yazısıyla anılan hat, hicretten birkaç asır sonra İslam ümmetinin ortak değeri haline gelmiş ve İslam hattı vasfını kazanmıştır. İstanbul, Türkler tarafından fethedildikten sonra hat sanatının ölümsüz merkezi olmuştur. Bu gerçek şu sözlerle ifadesini bulmuştur: "Kur'an-ı Kerim Hicaz'da nazil oldu, Mısır'da okundu, İstanbul'da yazıldı." Aslında, 'İstanbul tarîki' olarak isimlenen okuma biçimi dikkate alınır, Kur'an, aynı zamanda İstanbul'da da 'okunmuştur' diyebiliriz. Bununla birlikte İslam âlemi hat sanatını öğrenebilmek için İstanbul'a koşmuştur.²⁷

Tezhib

Kelime anlamı altınla süslemektir. Padişahlara, vezirlere, devlet büyüklerine, tanınmış kişilere sunulan ya da özel kitaplar için hazırlanan her çeşit yazma kitap, özellikle şiir kitaplarını tezhiblemek eski bir uygulamadır. Ama tezhib en çok Kuran-ı Kerim'lerin ilk ve son sayfalarında, surelerin baş taraflarında kullanılmıştır. Bazen tezhiblenmiş başka kitaplarda satır aralarına, sayfa kenarlarıyla köşelerine, şiir kitaplarında mısra ya da beyit aralarına da tezhib yapılır. Kuran-ı Kerim'de ayetleri ayırmak için nokta yerine geçen küçük yıldız ve çiçek biçimindeki öğeler de tezhible yapılır.

Dinî Sanatların Kişisel Eğitime Katkısı

Kişisel eğitim bireylere; bedensel, zihinsel ve ruhsal özellikleriyle beraber kendilerini keşfedip, tanıyıp, kendilerini geliştirme prensiplerini kavrayıp, kişisel gelişime dair kararlar alabilme, uygulayabilme ve sonuçlandırabilme becerisi kazandırmayı hedefler. Bu kavramı dini sanatlar üzerinden inceleyecek olursak bir insan dini sanatlarla kendini geliştirmeye yöneldiğinde ilk önce İslam sanatını anlamak için İslam dinini bütüncül olarak ele alması gerekir. İslam sanatı tevhid ilkesini benimsediğinden burada Allah'ın tek olduğu inancı merkeze yerleşir. İslam sanatıyla kendini geliştirmeye çalışan bir fert hem ruhani olarak rahatlayacak, kendine deneyimler kazandıracaktır hem de sanat ve inanç ilişkisi içerisinde sıkı bağlar taşıyan bir birey olarak eserlerini gelecek dönemlere taşıyabilecektir.

İnsanın ruhunu ve hislerini birleştiren sanat eseri, kişinin kendi iç dünyasını keşfetmesine imkan sağlar. İslam sanatı, kişiye, sanat gücünü zorlamayıp içteki keşfin en güzelini ortaya çıkarmaya sevk ederek kendini bu alanda geliştirmesine yol açar. Sanat eserinin özgün olması ilkesinden yola çıkarak kendi sanatıyla ilgilenirken ona kendinden bir parça koyabilmeyi öğrenir. Sanat başkalarının duygu ve düşüncelerine dokunabilmek olduğundan başka insanlara dokunduğunda onlara katkı sağlayabilmeyi, onlara dokunabilmeyi öğrenir. Sanat hayatımızın her yerinde yer alır, hayatta her zaman kendini bulabilmeyi öğretir, kendisine küçük şeyleri güzelleştirebilme imkanı sağlar. Dini sanat kişiyi yetiştirir, olgunlaştırır ve eğitir bu durumun kibre dönebilmesi arasında çok ince bir çizgi

²⁷ "Hat Sanatı", Türkiye Kültür Portalı

vardır. Bununla birlikte insan kendi hakikatini anlayınca ve bunu sanata uygulayınca kendini bu durumdan korumuş olur. İnsan kendini sanatla bulur, sanatla geliştirir ve yaşatır. Onun için ruhunuzdan sanatı eksik etmeyin ki, kişisel gelişiminize fırsat sağlayın.



Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali ERBAŞ ile Söyleşi
(Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi *Kırk Kalem* Öğrenci Dergisi)

Söyleşi:
Suzan BEKEN*
Oktay METİN*

Sayın Başkanım, selamün aleyküm.

Öncelikle söyleşi talebimizi kabul buyurduğunuz için çok teşekkür ederiz.

Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde *Kırk Kalem* adlı öğrenci dergisi adına zât-ı âlînizle 'din eğitimi' üzerine bir söyleşi gerçekleştirmek istiyoruz. Bilgi birikiminiz, tecrübeleriniz bizler için önemli.

Suzan Beken: Din eğitimi konusunda Diyanet İşleri Başkanlığının önemi ve özellikle genç ilahiyat öğrencileri için ne ifade ettiğini sormak istiyoruz.

Ali Erbaş: Bilindiği üzere bir milletin varlığını devam ettirecek en temel unsur, iyi yetiştirilmiş, donanımlı, ahlaklı ve erdemli nesillerdir. Eğitimin, milletlerin gelecek tasavvurunun merkezinde yer alması bu sebeptir. Din eğitimi ise insanın rabbiyle, toplumla ve çevreyle olumlu ilişkiler kurmasını temin etmeye yöneliktir. Yaşanan hayatı, sorunları, sosyal gerçeklikleri de dikkate aldığından, nesillerin yetiştirilmesinde önemli bir yer tutar.

* KLÜ - İlahiyat Fakültesi, 2023 yılı mezunu.

* KLÜ – İlahiyat Fakültesi, son sınıf öğrencisi.

Kabul etmek gerekir ki, sağih kaynaklara dayalı doğru bilginin kılavuzluğunda sunulan din eğitimi, insanoğlunun en temel ihtiyaçlarından biridir.

Hamdolsun, milletimizin gönöl dünyasında, dinine, vatanına, milletine ve değerlerine bağlı, sorumluluklarının farkında olan bir nesil arzusu daima var olmuştur ve hep diri kalmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı bu arzuya paralel olarak gençlerimize hizmet ve rehberlik etmeyi her zaman en önde tutmuştur. Hayatın ve varoluşun gayesini idrak eden; rabbine, kendine, topluma, çevreye karşı sorumluluklarının farkında olan, erdemli ve aksiyon sahibi bir gençlik için hizmet üretmeyi hep öncelemiştir. Bu anlayış, ilahiyat gençliğinin kariyer planlaması ve gelecek perspektifi oluşturmaları açısından kurumumuzu yakından tanıma gerekliliğine de yol açar. Zira Diyanet İşleri Başkanlığımızın yönetim kademelerinde görev alacak, milletimize ve insanlığa hizmet edecek müftümüz, uzmanımız, vaizimiz, imam hatibimiz, öğretmenimiz, akademisyenimiz bu gençlerimizin arasından çıkacaktır. Yani Diyanet İşleri Başkanlığı, ilahiyat gençlerinin en önemli hizmet ve çalışma alanlarından biridir ve bizler, din ve diyanet hizmetlerini bu gençlerimizle beraber yürütmekteyiz. Bu sebeple Diyanet İşleri Başkanlığının ilahiyat gençleriyle her zaman özel bir bağı olmuştur. Bu bağ tabi ki geçmişini bilen, büyük idealleri olan; ideallerinin peşinde koşarken de başkalarının haklarını gözeten erdemli bir nesil içindir. Kanaatimce bütün bu yaklaşımlar, bu hizmet alanları, Diyanet İşleri Başkanlığının genç ilahiyat öğrencileri için ne ifade ettiğini ortaya koyabilecek netlikte ve niteliktedir.

Oktay Metin: Modernleşme, düşünce ve sosyal hayatta bir kırılmayı ifade ediyor. Sözü edilen durum, dinî hayatımızda nasıl bir değişime yol açmıştır?

Ali Erbaş: Düşünce ve sosyal hayatta yaşanan bu kırılmaların, özellikle İslam coğrafyasında daha belirgin olduğunu ifade etmemiz gerekir. Zira son asırda dünyamız gerek bireysel gerekse toplumsal bakımdan çok hızlı, büyük çaplı ve köklü değişimlere sahne oldu. Modernleşme ile birlikte dönemin argümanları, geleneksel değerleri hayatın dışında bıraktı. Küresel bir etkiyle değişim süreçleri hızlandı; kültürel değerler, insan ilişkileri ve alışkanlıklar büyük oranda dönüşüme uğradı. Böylece sizin de belirttiğiniz gibi düşünce ve sosyal hayatta oldukça belirgin bir takım kırılmalar yaşandı. Yaratılışın anlamı ötelendi. Diğer yaratılmışlar arasındaki farkı, sorumlulukları ve üstün özellikleri göz ardı edilmesiyle insan, bireyselliğin ve onun baskısıyla oluşan yalnızlığın kısılcacında kalarak yeni yaşam biçimlerine yöneldi. Benmerkezci, her şeyi kendi menfaat perspektifinden değerlendiren bencil bir kişi haline geldi. Yaşanan bu savrulmalar haz merkezli tercihleri tetikleyerek tabiatıyla insanı maneviyattan, toplumsal ve insani değerlerden uzaklaştırdı. Ancak bu süreçte insanın, hem ferdî hem de içtimaî sorumluluklarının olduğunu unutmamak, göz ardı etmemek gerekir. Bu sorumlulukların hayat bulacağı alan tartışmasız, toplumdur. Sağlıklı bir toplum ise kişisel çıkarlarını öne çıkarmaksızın çevresiyle ilişkilerini sürdüren fertlerden oluşabilir.

Burada İslam dininin yaratılış gayesine uygun bir hayatın sorumluluğunu üstlenmiş bir insan inşa etmeyi amaç edindiğini hatırlamak gerekir. Bu inşa süreci, bütün insanlık için hayati öneme sahip ortak değerlere de kaynaklık etmektedir. Bununla birlikte Cenabı Hak, Kur'an-ı Kerim'de, birçok ayette doğruluk, iyilik, çalışkanlık gibi kişisel erdemlerin kıymetine değinirken bir yandan da insanları bir arada yaşamaya yönlendirmektedir. Ayrıca insanları bir arada tutan, sevgi, saygı ve yardımlaşma içinde hayat sürmelerini önceleyen toplumsal

değerleri de insanlara telkin etmektedir. Düşünce ve sosyal hayatta yaşanan kırılmaların önüne ancak bu ilahi sevk ve telkinler marifetiyle geçebiliriz.

Suzan Beken: Sekülerleşen bir toplumda ıslah ve irşat faaliyetlerinde Diyanet İşleri Başkanlığı olarak yeni usûller geliştiriyor musunuz? Sizin de bildiğiniz gibi, ateizm, deizm gibi fikir akımları kendi ideolojilerini anlatmak yerine İslam'a karşı bir karalama politikası yürütüyor. Bu noktada neler yapıyorsunuz?

Ali Erbaş: Günümüzde, gerek bireysel gerekse toplumsal düzeyde yaşanan birçok problemin temelinde, bahsettiğiniz bu akımların, ideolojilerin insana, evrene ve hayata bakışındaki bencillik, tutarsızlık ve insanın Allah'la ilişkisi bağlamında oluşturduğu marazi yaklaşımlar bulunmaktadır. Söz konusu akımların şekillendirdiği modern anlayışların, insanın zihin dünyasını alt üst etmesi, büyük bir kafa karışıklığına neden olması, insanlığı küresel ölçekte daha büyük bir problemle, inançsızlık problemi ile karşı karşıya bırakmıştır.

İslam'ı temsil ve tebliğ vazifesini deruhte edenlerin dünyada olup bitenlere bigâne kalması tabii ki düşünülemez. Diyanet İşleri Başkanlığının bir yandan İslam'a düşmanlık eden akımlarla mücadele etme, öte yandan da dine kayıtsız kalan kesimlere, dini doğru anlatma gibi bir sorumluluğu bulunmaktadır. Bu sorumluluğu yerine getirirken de zihinlere ipotek koymadan, kazanma ve ihya etme amaçlı bir yaklaşımı benimsemekteyiz.

Bir diğer önemli husus, İslam'a karşı yürütülen menfur saldırılara karşı sessiz kalan toplumların İslam hakkındaki öğrenilmiş cehaletidir. Bu cehaletin sebeplerini iyi okumamız gerekmektedir. Yüce dinimiz İslam'ı karalama politikalarını boşa çıkarma ve inanç problemlerini çözüme kavuşturma noktasında yapılacak çalışmalarda öncelikli olan, uygun her mecrada dinin doğru ve sağlıklı bir şekilde anlatılmasıdır. Yaratıcımıza rol biçmeye kalkışanlara, O'nu hayattan çıkarmaya çalışanlara ve kutsal değerlerimizi yok sayanlara mukabil, Başkanlık olarak bütün imkânlarımızı seferber etmiş durumdayız. Modern zamanın manevi hastalıklarına karşı, cami içinde ve dışında yürüttüğümüz irşat hizmetlerinin haricinde, gerek basılı yayınlarımızla gerekse sesli ve görüntülü yayınlarımızla, çağın getirdiği imkân ve fırsatları da en güzel şekilde kullanmak suretiyle mücadelemize devam ediyoruz. Bununla birlikte dijital medyanın, iyi kullanıldığında bir mektebe dönüşeceğini biliyoruz. Bu vesileyle dijital medyayı, irşat hizmetlerimizin etkin bir mecrası haline getirme amacına yönelik yoğun çaba içinde olduğumuzu da belirtmek isterim.

İslam'a karşı nefret dili kullananlara, karalama politikaları yürütenlere, yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'e saygısızlık yapanlara, saldırıda bulunanlara her vesileyle çağrıda bulunuyorum. Diyorum ki, geliniz, İslam'ı tanımaya, anlamaya çalışınız. Bütün insanlık için gönderilmiş bir hayat rehberi, bir adalet, ahlak ve barış kitabı Kur'an'ı tanımak için gayret sarf ediniz. İslam'ı ve onun peygamberi Hazreti Muhammed (s.a.s.)'i araştırınız, onun hayatını öğreniniz. Hazreti Muhammed (s.a.s.)'i tanıdığınızda onun yüce bir ahlâk üzere yaratıldığını ve güzel ahlâkı tamamlamak üzere gönderildiğini öğrenmiş olacaksınız.

Oktay Metin: Bir diğer sorun ise bugün herkesin içinde olduğu sosyal medya. Diyanet İşleri Başkanlığının matbu ve görsel birçok yayını da göz önüne aldığımızda, kötüye

gitmeyin demek yerine, özellikle gençler için yeni içerikler üretmeye yönelik çalışmalarınız var mıdır?

Ali Erbaş: Evet, teknolojinin hızla gelişmesiyle beraber sosyal medya, hayatın bir parçası haline geldi. Cezbedici içerikler ve imkânlar sunarak bireysel, sosyal ve kültürel değişim ve dönüşümün önemli bir aracı oldu. Bununla birlikte aile, okul ve yakın sosyal çevre gibi gençlerin zihin dünyalarını, şahsiyetlerini şekillendiren unsurlar, yerini ne yazık ki dijital mecralara bırakmış görünüyor. Artık günümüz gençlerinin duygu ve düşünce dünyaları büyük oranda internet ve sosyal medyanın etken olduğu bir süreçte şekilleniyor.

Teknolojik gelişmelerin, hayatımıza önemli imkânlar ve kolaylıklar sağladığı muhakkak. Ancak bu süreçte yaşanan hızlı ve ani değişimlerin bilgi, ahlak ve inanç ekseninde yeni sorunları beraberinde getirdiğini de görmemiz gerekiyor. Bu nedenle Diyanet İşleri Başkanlığı olarak teknolojinin sağladığı imkânları kullanarak gençlerimizin ilgisini çekebilen, ihtiyaçlarına, becerilerine ve gönül dünyalarına hitap edebilen nitelikli yayınlar ve içeriklerle onları buluşturmak için büyük gayret sarf ediyoruz. e-kitap, e-dergi, e-makale, sesli kitap gibi yayıncılık faaliyetleri yanında, sosyal medyaya yönelik video, kısa film, infografi vb. içeriklerle hizmetlerimizi geniş bir yelpazede sürdürmeye çalışıyoruz. Bu amaçla 2020 yılında, Dini Yayınlar Genel Müdürlüğümüze bağlı olarak Dijital Yayınlar Daire Başkanlığını kurduk. Söz konusu alanda kısa ve uzun vadeli projeler hazırlayıp uygulama düşüncesiyle oluşturulan bu Dairemiz, başta gençlerimiz olmak üzere toplumun tüm kesimlerinin ihtiyaç ve beklentilerine yönelik dinî, tarihî, sosyal ve kültürel alanlarda özgün dijital eserler ve içerikler üreterek uygun mecralarda yayınlamaktadır.

Başkanlık olarak İslam'ın evrensel değerlerini anlatmak amacıyla dijital yayın formatlarına uygun ve her yaştan kullanıcıya hitap eden içerikler üretmekteyiz. Büyük bir özveri ve sürekli yenilenmeyi gerektiren dijital alandaki yayınlarımız gün geçtikçe çeşitlenerek devam etmektedir.

Oktay Metin: Gençlerin eğitimi açısından diğer ülkelerle özellikle Müslüman ülkelerle irtibatınız ve ortak çalışmalarınız söz konusu mudur?

Ali Erbaş: Gençlerin eğitimi ile ilgili diğer ülkelerle irtibatımız tabii olarak uluslararası antlaşmalar ve ilişkiler çerçevesindedir. Ülkelerin ilgili makamlarıyla iş birliği yapılarak Din Hizmetleri Müşavirlikleri, Din Hizmetleri Ataşelikleri ve Din Hizmetleri Koordinatörlükleri aracılığıyla yurt dışındaki vatandaşlarımız için yürütülen din hizmetleri ve din eğitimi faaliyetlerimiz oldukça kapsamlıdır. Bu doğrultuda din hizmetlerinin daha geniş kitlelere ulaşması ve özellikle gençlerin eğitimi açısından Başkanlığımızın ve Başkanlığımıza bağlı olarak faaliyet yürüten Türkiye Diyanet Vakfımızın, Vakfımıza gönül veren insanların gayretli çalışmaları, her kıtaya ulaşmış durumdadır. Buna bağlı olarak çeşitli burs programları ile yurt dışındaki gençlerimize yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Eğitim imkânı sınırlı ülkelerde, başta din eğitimi olmak üzere, öğrencilere sağlıklı ve doğru bilgiye erişim imkânı sağlamak üzere yurt dışında İmam Hatip Liseleri, İlahiyat Fakülteleri ve Enstitüler açılmakta veya bu tür kurumlara destek verilmektedir.

Dünyanın neresinde olursa olsun Müslüman toplumların din eğitimini desteklemek ve gelişmelerine katkı sunmak amacıyla Uluslararası Anadolu İmam Hatip Lisesi programımız vardır. Program çerçevesinde, 73 ülkeden gelen bini aşkın öğrenciye yurdumuzun değişik

illerindeki Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liselerinde eğitim verilmektedir. Uluslararası İlahiyat Lisans Programı vasıtasıyla da başta Avrupa ülkeleri olmak üzere vatandaşlarımızın yaşadığı bölgelerde lise öğrenimini tamamlamış öğrencilere ve Müslüman toplulukların gençlerine yönelik ülkemizde dini yükseköğrenim imkânı sağlanmaktadır.

Uluslararası İlahiyat Lisansüstü Burs Programı ise; yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız, muhtelif ülkelerde yaşayan Müslüman azınlıklar, Müslüman ülke ve toplulukların ilahiyat alanında eğitim veren yükseköğretim kurumlarına akademisyen yetiştirmek ve o ülkelerdeki üniversitelerin akademik kadrolarının gelişimine destek olmak amacıyla başlatılmıştır. Program kapsamında halen 31 ülkeden yüksek lisans ve doktora öğrencisi öğrenim görmektedir.

Suzan Beken: Kur'an kursları, İmam Hatip Liseleri, İlahiyat Fakülteleri arasında din eğitimi müfredatının bütünleyiciliği konusunda bir şekilde irtibat var. Din eğitimi açısından Diyanet İşleri Başkanlığı, İlahiyat Fakülteleri ve Milli Eğitim Bakanlığının paydaş kurumlar olduğunu söyleyebiliriz. Acaba din eğitimi sadece bu kurumların sorumluluğunda mı olmalı yoksa duruma göre STK'lara ve medyaya da bu konuda sorumluluk yüklenmeli midir? Geliştirilmesi gereken durumların olduğunu düşünüyor musunuz?

Ali Erbaş: Tabii ki Kur'an kursları, imam hatip liseleri, ilahiyat fakülteleri arasında din eğitimi müfredatının bütünleyiciliği konusunda bir irtibat vardır ve zaten bunun olması gereklidir. Çünkü Başkanlığımızın nitelikli insan kaynağı ilahiyat ve İslamî ilimler fakülteleridir. Bizler bu anlamda Diyanet-İlahiyat işbirliğini ve koordinasyonunu geliştirmek için toplantılar, çalıştaylar ve kongreler yapıyoruz. Ülkemizde din eğitimi ve hizmeti veren kurumlarımızla her zamankinden daha çok işbirliği ve yakın çalışma içindeyiz. İlahiyat/İslamî ilimler fakülteleri, YÖK, MEB, imam hatip liseleri ve Diyanet İşleri Başkanlığı olarak sık sık bir araya geliyoruz. İlahiyat fakültelerimizin programlarının geliştirilmesi, öğrenci yeterlikleri gibi konuları gözden geçirerek daha nitelikli öğrenci yetiştirmenin yollarını müzakere ediyoruz. "Diyanet-İlahiyat-Milli Eğitim İşbirliği Komisyonu" kurduk ve bir ekiple çalışmalarımızı devam ettiriyoruz. Bu kurumların din eğitimi ile ilgili olarak üstlendikleri sorumluluklar dikkate alındığında, sağlanan işbirliğinin ne kadar önemli olduğunu görürüz.

STK'lar ise toplumu iyi tanımaları, toplumun beklentilerini dikkate almaları ve toplumsal konularda bilgi üretme kabiliyetleri bakımından oldukça değerli kuruluşlar. Sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla farklı görüşte olan insanların ortak amaçlar etrafında güçlerini birleştirerek düşünce üretmelerini topluma hizmet açısından oldukça kıymetli buluyorum. Diyanet İşleri Başkanlığı olarak toplumsal birliktelik bakımından da STK'lar ile işbirliği becerilerinin geliştirilmesini son derece önemseydiğimizden Türkiye'mizin her bölgesinde gerçekleştirdiğimiz il buluşmalarında mutlaka STK'larla görüşüyoruz. Başkanlığın geleceğe yönelik hizmet politikalarına ışık tutması açısından da bu buluşmaların ayrı bir anlam taşıdığına inanıyorum.

Eğitim hizmetlerimizin verimliliğinin artırılması ve İslam'ın evrensel mesajını, İslam düşüncesini ve ahlakını geniş kitlelere ulaştırma hususunda medya da büyük bir imkân ve potansiyeli barındırmaktadır. Çağımızda hızlı erişim, etkileşim ve paylaşım gibi imkânlarıyla, geleneksel medyaya oranla yeni medya araçları daha etkin bir konumdadır. İslam'ın temel

değerlerini ve ahlak ilkelerini insanlığın idrakine sunma hususunda bu alan mutlaka bilinçli, planlı ve etkin bir şekilde kullanılmalıdır.

Oktay Metin: Geleneksel eğitim anlayışı ile modern eğitim yöntemlerinin sentezlenmesi konusundaki düşünceniz nedir?

Ali Erbaş: Biz, ilmin bizatihi kendisini muhterem kabul ederek onu sosyal gerçekliklerden koparmadan, yaşanan dönemin meselelerini çözecek en güçlü araç olarak görüyoruz. Bu sebeple din eğitiminde referans kabul ettiğimiz Kur'an ve Sünnet birlikteliğini ana eksene alıp geleneksel ilmî birikimle bağımızı yeniden kurma, onu anlama, kavrama ve günümüzle buluşturarak yeniden hayatın içine taşımanın gerektiğine inanıyoruz. Tabii, hayat dinamik bir yapıda seyretmektedir. Zamanın değişmesi, pek çok unsur da beraberinde değişime zorlamaktadır. Bunun için geleneksel eğitim anlayışıyla modern eğitim yöntemlerin mezcedilmesine ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Zira hayatın dinamizmi, bu gerçeği dikkate almayan bir eğitim anlayışının verimliliğini azaltacak, toplumsal ve küresel boyuttaki etkinliğini kaybetmesine sebep olacaktır. Bu anlayışın bir tezahürü olarak Başkanlığımızın eğitim alanındaki en önemli hizmet birimi olan Diyanet Akademisi'ni hayata geçirerek gelenekten geleceğe bir köprü kurmuş olduk. Böylece insanımızın ihtiyaç ve sorunlarına kendi medeniyet köklerimizden çözüm bularak Kur'an, Sünnet ve medeniyet müktesebatımızdan alacağımız sahih dini bilgiyi modern yöntemlerle hayata taşımayı hedefliyoruz.

İnsanlığın devasa sorunlarla boğuştuğu günümüzde, daha kapsamlı ve kuşatıcı bir eğitim bilinciyle hareket etmemiz gerektiğini de göz ardı edemeyiz. Bunun için özellikle dini bilgi açısından müesseselerimizi her yönüyle gözden geçirmeli, yöntem, muhteva, müfredat ve uygulama bakımından iyi taraflarımızı geliştirip güçlendirmeli, aksayan yanlarımızı mutlaka onarmalıyız.

Suzan Beken: Yakın tarihte yapılan bir sokak röportajında bazı gençlerin kelime-i şhadeti bile söyleyememesine dair üzüntünüzü dile getirmiştiniz. Burada Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesindeki görevliler ile İlahiyat Fakültelerine ne tür sorumluluklar düşmektedir? Bu açıdan İlahiyat Fakültesi mezunlarının ne tür niteliklerle donanması gerekir?

Ali Erbaş: Din eğitiminin insanı imar eden boyutunun ve özellikle gençlerin duygu, davranış ve hayal dünyalarına kuvvetli bir etkisinin olduğu muhakkak. Şunu unutmamak gerekir ki, din eğitimi hayatla iç içedir; böyle olmak zorundadır ve ihmal edilmesi ciddi sorunlara sebep olmaktadır. Bu sebeple din eğitimi veren okullardaki gençlerimizin ve genç ilahiyatçıların durumlarını; toplumun gündemi, değerleri, ihtiyaç ve beklentileri, din hizmeti ve manevi rehberliğin gerekleri gibi açılardan değerlendirmemiz ve din eğitimi ve öğretimini, hayatı imar eden boyutunun işlevselliği açısından yeniden gözden geçirmemiz gerekmektedir. Tabi sadece bilgiyi edinmekle yetinilmemeli, onu bilince dönüştürerek hayata tatbik eden bir anlayışı da güçlendirmeliyiz. Gençlerimizin dini konulardaki yetersizliklerinin kaynaklarından biri de bence burasıdır.

İlahiyat/İslamî ilimler fakülteleri, imam-hatip liseleri ve Diyanet İşleri Başkanlığı olarak en büyük sorumluluğumuz, bünyelerimizdeki birikimi etkin bir şekilde kullanmaktır. İşbirliği

içinde, eğitim felsefemizi, bilgi üretim metodumuzu ve müfredatımızı, insan yetiştirme model ve mekanizmalarımızı, eğitimci kadromuzu, din hizmeti çalışmalarımızı ve irşat stratejilerimizi daima gözden geçirmek ve geliştirmektir. Görülen eksiklikleri dikkate alarak yeni hedefler belirlemektir. Zira zaman hızla akıp gitmektedir ve bizim bu doğrultuda kaybedecek tek bir dakikamız bile yoktur.

Şu hususu da belirtemem gerekir ki, büyük bir inancın ve medeniyetin mensupları olarak yaşadığımız çağı doğru anlamak ve doğru okumalar yapmak zorundayız. Bunu yapmak, niteliklerimizi daha da artıracak, hizmet verimliliğimizi olumlu yönde etkileyecektir. Bununla birlikte İslam'ın hak ve adalet anlayışını, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) çağlar üstü örnekliğini ve üstün ahlaki vasıflarını insanlık ailesinin her bir ferdine güzel bir dille, hikmetli bir üslupla sunmak gibi bir sorumluluğumuzun olduğunu da unutmamalıyız.

Suzan Beken – Oktay Metin: Sayın Başkanım, verdiğiniz bilgiler için çok teşekkür ediyoruz.

Ali Erbaş: Çalışmalarınızda kolaylıklar diliyorum.



Milli Eğitim Bakan Yardımcısı
Sayın Dr. Nazif YILMAZ Hocamız ile
Eğitim ve Din Eğitimi Üzerine

Söyleşi:
Kerime Firdevs EFE
Filiz TURGUD

Sayın Hocam, öncelikle hoş geldiniz. Söyleşi talebimizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Eğitim temalı sorularımız olacak size. İlahiyat Fakültesi mezunları çoğunlukla Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda öğretmen olarak görev yapıyorlar. Dolayısıyla Milli Eğitim Bakanlığı, İlahiyat Fakülteleri için temel istihdam alanı olduğu gibi Fakülteler de Bakanlık için temel insan kaynağını teşkil ediyor. Bu itibarla Üniversite ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilişki içerisinde bulunması önem arz ediyor. Sorularımız öncelikle bu ilişkiyi anlamaya yönelik olacaktır.

Filiz Turgud: Sayın Hocam, söyleşide önce bir çerçeve oluşturmak adına, eğitim tanımından başlamak istiyorum. Eğitimle ilgili pek çok açıklama ve tanım bulunuyor. Siz eğitimi nasıl tanımlıyorsunuz?

Nazif Yılmaz: Öncelikle ben teşekkür ederim. Oldukça önemli bir noktadan başlıyoruz söyleşiyeye... Esasen eğitim, maarif çatısı altında yer alan tedrisatın sadece bir ayağı. Günümüzde her ne kadar kapsayıcı olarak eğitim kavramını kullansak da talim ve terbiye kavramlarının sunmuş olduğu kavramsal çerçeveyi tam olarak karşılayamıyor. Bilgi ve kültürel

birikimlerin yeni nesillere aktarılması gibi öğretim faaliyetinin yanı sıra yürütülen tedrisat faaliyetleri sonucunda bilginin nesiller tarafından özümsemesi ve birikerek ilerlemesi söz konusudur eğitimde. Eğitim aynı zamanda bir kültürlenme sürecidir ve bilgi aktarımdan öte insan yetiştirme faaliyetidir.

Kültürümüzde eğitim, bir terbiye işi olarak görülmüş, kişinin manen gelişmesinin bir ön şartı gibi algılanmıştır. Bu yönüyle eğitim işi ya da daha çok anlamıyla talim ve terbiye işi gerçek muallimler olan peygamberlerin yöntemiyle insanı madden yaşam becerileriyle geliştirirken ruhen yüceltmeyi içermelidir kanaatimce.

Kerime Firdevs Efe: Değerli Hocam, hayat oldukça dinamik bir yapı arz ediyor. Modernleşme, düşünce ve sosyal hayatta bir kırılmayı ifade ediyor. Modernleşme bizim eğitim hayatımızda nasıl bir değişime yol açmıştır?

Nazif Yılmaz: Biraz önce ifade ettiğim gibi eğitimi didaktik bir aktarımın ötesinde bir kültürlenme süreci ve insan yetiştirme faaliyeti olarak değerlendirdiğinizde sosyal hayatta yaşanan tüm değişimlerin bunun kaçınılmaz bir parçası olduğunu görüyorsunuz ki, bizim temel öğretimiz nesillerimizi bugüne göre değil gelecekte yaşayacakları çağa göre yetiştirmektedir. Modernleşme süreci de kaçınılmaz olarak eğitimde pek çok değişimi beraberinde getirdi. Önemli olan bu süreçte varılmak istenen nihai hedefte kalabilmektir ki dün de bugün de eğitimin nihai hedefi milli, manevi, insani ve kültürel değerlerimizi özümsemiş insan yetiştirebilmektir. Bunun ötesinde modernleşme, tedrisatın hedefini ve araçlarını değiştirmiş, dijitalleşen bir çağda genç nesillerin öğrenme kanallarını eğitime akredite etmeyi başarabilmiş ancak zaman zaman insanın anlam arayışını, varlık, bilgi ve değer hiyerarşisini görmezden gelmiştir. Bir bakıma araçlarda zengin amaçlarda (manevi derinlikte) yoksul bir vizyona sahip insan modeli ortaya koymuştur. Ancak kadim kültürel birikimimiz insanı madden ve manen eğitmeyi, onu “çift kanatlı” olarak geliştirmeyi, evren hakkında sağlıklı bir şekilde bilgilendirerek yetiştirmeyi merkeze almıştır diyebiliriz.

Modern dönemin araçlardaki zenginliğini amaçların manevi gücüyle birleştirerek, din, ahlak ve değer eksenli, maddi ve manevi bütünlüğü olan, insanı, evreni, hayatı sağlıklı bir şekilde okuyabilen bir eğitim anlayışını incelememiz gerektiğini söyleyebilirim.

Filiz Turgud: Din eğitimi uzmanı olduğunuzu göz önünde bulundurarak, akla vurgu yapan modern eğitim anlayışı içinde vahyî verileri de dikkate alan din eğitiminin birlikte yürütülmesi gerekliliğini nasıl yorumluyorsunuz?

Nazif Yılmaz: Akıl ve vahiy yani kalp/iman ilişkisi felsefe, tasavvuf, kelim, fıkıh gibi pek çok ilmi metinlerde âlimler tarafından ele alınan önemli bir bahistir. Bu yüzden daha derin ve etraflıca konuşmak gerekir. Bizim ilim geleneğimizde bilgi kaynakları sıralanırken haber-i sadık, akl-ı selim ve havass-ı selime birlikte ele alınır. Yani peygamberler aracılığıyla insanlığı aydınlatan sadık (doğru) haber, selim (yanılmaz, özgün, fıtratı bozulmamış) akıl ile birlikte göz önünde bulundurulur. Kusursuz bir gözlem ve duyu organlarının verileri ile bu temel iki kaynaktan gelen bilginin birleştirilmesi ile doğru bilgiye, doğru inanca ve doğru davranışa ulaşılması hedeflenir. Burada din eğitimi için akıl ve vahyin birbirinin bütünleyicisi, açıklayıcısı ve destekleyicisi olduğu ve bir kuşun uçmasını sağlayan iki kanada benzediğini ifade etmekle yetineyim. Bu bakışın bir neticesidir ki, ülke olarak din eğitimi modelimiz uluslararası bir marka halini almıştır.

Kerime Firdevs Efe: Öğretmen yetiştirmekle ilgili sizin öngördüğünüz bir model var mı? Öğretmenlik mesleğine hazırlık üniversitede mi yoksa üniversite sonrası mesleğe

başlarken hayatın içinde mi gerçekleşmeli? Bu açıdan Üniversite eğitimi yanında Fakültemiz öğrencilerinden öğretmen olmak isteyenler, eğitim hayatları boyunca kendilerini bu mesleğe kişisel olarak nasıl hazırlayabilirler? Öğrencilerimize neler tavsiye edersiniz?

Nazif Yılmaz: Öğretmen yetiştirmede Emrullah Efendi'nin "Tuba Ağacı Nazariyesi" bir model olarak tekrar gündeme alınabilir. Buna göre yükseköğretimde öğretmen yetiştirme politikası yeniden gündeme getirilebilir. İyi bir eğitim, ancak yetişmiş öğretmenlerle mümkün olabilir. O yüzden öğretmen yetiştirme meselesinin öncelikli bir politika olarak ele alınmasında fayda olduğunu söyleyebilirim. Öğretmenlerimizin teknik ve mesleki becerilerinin yanı sıra millî, manevi değerlerimizi, kültür ve medeniyet birikimimizi iyi özümseyerek gelecek nesillere taşıması öğretmen yetiştirme meselemizin temeli olmalıdır.

Filiz Turgud: Özellikle din öğretimi alanının gereklerini dikkate aldığınızda, kurumunuzda çalışan DKAB ve İHL meslek dersi öğretmenlerinde bulunmasını beklediğiniz özellikler nelerdir? İlahiyat Fakültesi mezunları, beklediğiniz bu özelliklere haiz olarak mı geliyorlar? Eksik gördüğünüz hususlar var mı? Sizce eksik görülen hususlar hangi kademedeymiş, nasıl takviye edilebilir, giderilebilir?

Nazif Yılmaz: Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde görev yapan DKAB ve İHL meslek dersi öğretmenlerinin teknik becerilerinin yanı sıra alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi gibi becerilerde yetkin olmaları büyük önem arz etmektedir. Buna ilave olarak bu öğretmenlerin, öğretmenliğin bir misyon ve gönül işi olduğunu, bir temsil makamı olduğunu, derslerde ele aldıkları konuları, bireysel hayatlarında da uygulayarak örneklik teşkil etmeleri gerektiğini, toplumun, tarihin ve İslam'ın kendilerinden bu yönde bir beklentilerinin olduğunu fark etmeleri büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle meslektaşlarımızın bu konuya ayrı bir önem vermelerinin ve kendilerine yüklenen misyona göre hareket etmelerinin hem kendilerine daha fazla saygınlık kazandıracaklarını hem de verdikleri eğitimin niteliğini ve etkinliğini daha da artıracaklarını söyleyebilirim.

Kerime Firdevs Efe: Mevcut durumda Bakanlığın din öğretimi alanıyla ilgili öğretmen ihtiyacı nedir? Bu konuda kısa ve uzun vadede mezunlarımızı neler bekliyor?

Nazif Yılmaz: Öğretmen ihtiyacı malumunuz sürekli olur. Öğrenci ve okul sayısının artışına, görev süresini tamamlayan öğretmenlerin durumuna göre. Medyadan takip etmek gerekir.

Filiz Turgud: Değerli Hocam, okullarımızdaki eğitime yönelik şunları sormak istiyoruz. Proje okullarına dönüştürülen İmam Hatip liselerini tercih eden öğrenciler, -proje okullarında meslek dersleri azaltılmasına rağmen- meslek derslerini işlemeyi istemiyorlar. Proje okullarıyla ilgili bir kafa karışıklığı mı var? Tanıtımlar yapılırken meslek derslerinin azlığı vurgulanıyor. Fen liselerinde aynı dersler görüldüğü ifade ediliyor. Bu durumda meslek dersleri zaten ikinci plana atılmış olmuyor mu?

Nazif Yılmaz: Bu kanaate katılmıyorum. Bu konunun etkin rehberlik, doğru yönlendirme ve güçlü bir iletişim stratejisiyle çözülebileceğini düşünüyorum. Burada algıyı doğru yönetmek, veriye dayalı bilgi sunmak gerekmektedir. Duyum ve spekülasyonlarla sağlıklı bir yol kat edemeyiz. Nitekim haftalık ders çizelgeleri incelendiğinde bu varsayımların çok da gerçekçi olmadığı görülebilir. Söylediğim gibi mesele doğru bilgiye erişim, veriye dayalı yorum meselesidir. Spekülatif bilgiyle imam hatipler "şöyle/böyle" söylemleri bizi sağlıklı bir sonuca ulaştırmayabilir.

Kerime Firdevs Efe: Ders kitaplarında Kelam konuları, daha çok Kelam tarihini içeriyor. Günümüz kelam problemleri yok denecek kadar az. İkna edici çözümler yer almıyor. Bu anlamda sahadan öğretmenler ve akademisyenlerle birlikte yapılan çalışmalar var mı? Düz liselerde din kültürü dersinde 11. sınıfta ahiret ve peygambere bağlılık konuları yer alıyor. Öğrencilerde nübüvvetin gerçekliğini sorgulama çok yüksek seviyede. Ders kitaplarının içerikleri, sanki inanç problemi olmayan dindar bir gençliğe hitap ediyor gibi hazırlanmış. Oysa gençler nübüvvet ve ahiret konularında ciddi şekilde sorular soruyorlar. İçerikler, bu hususu dikkate alarak yeniden hazırlanabilir mi? Benzer durum felsefe kitaplarının yazımı için de geçerli. Hem kendi medeniyetimizden, milli olmamızdan söz ediyoruz hem de felsefe kitaplarının içeriğinde kendi felsefi birikimimizi bulmakta zorlanıyoruz. Bu konuda Bakanlık olarak bir çalışmanız var mıdır?

Nazif Yılmaz: Öncelikle şunu ifade etmek isterim ki, eğitim sistemi bir bütündür. Din eğitimini de sadece ortaöğretim ile değerlendirmek bizi hataya düşürür. Eğitim sistemimizde müfredat sarmal bir şekilde ilerler ve her kademedede daha da derinleşmektedir. Öğretim programları da akademisyenler ve öğretmenlerin de içerisinde olduğu komisyonlar tarafından hazırlanmakta ve ders kitapları da bu doğrultuda yazılmaktadır. Öğrencilerin gelişim dönemleri dikkate alınarak hazırlanan öğretim programları elbetteki çağın ihtiyaçlarını da gözetmektedir. Kelam problemleri ilahiyat alanında derinleşmek isteyen öğrenciler için yükseköğretim döneminde yer alıyor. Ortaöğretim kelam alanında temel bir bilgi birikimi sunuyor. Din kültürü ve ahlak bilgisi dersine gelince bu dersin, toplumun tüm kesimlerini kapsayıcı bir nitelik taşıması gerektiğini unutmamak gerek. Ayrıca eğitimde asıl bilgi kaynağı öğretmendir. Öğrencilerin güncel dini sorularına dair öğretmenlerimiz her zaman öğrencilerimizin ulaşabileceği bir bilgi ve rehberlik kaynağı olma konumundadır. Bununla birlikte müfredat geliştirmenin bir süreç işi olduğunu, belirli aralıklarla ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirme sürecine tabi tutulduğunu ve öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerle kişisel ve mesleki gelişim mekanizmaları ile desteklendiğini ifade etmem gerekir. Şunu ilave etmekle yetinmek isterim. Örneğin Kelam dersi öğretim programında dört ünite yer almakta ve bu ünitelerden birisi baştan sona sorunuzda dile getirilen “güncel kelami meseleleri” konu edinmektedir. Dolayısıyla kelamın sadece tarih içerdiği bilgisine katılmıyorum. Aynı şekilde din kültürü ve ahlak bilgisinde 11. Sınıfta bir ünite (İnançla ilgili felsefi yaklaşımlar), 12. Sınıflarda (güncel dini meseleler) üniteler başta olmak üzere sorunuza kaynaklık eden argümanları kısmen de olsa geçersiz kılmaktadır.

Filiz Turgud: Sayın Hocam, ahlaki yozlaşma çok sık dile getirilen bir husus. Siz hem bir uzman hem bir yetkili olarak konuyu nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu bir abartma mıdır? Eğer gerçek bir sorun olarak görüyorsanız Milli Eğitim sisteminin ve paydaşların aldığı ve alması gerektiği önlemler nelerdir size göre?

Nazif Yılmaz: Tarihte her nesil kendinden sonra gelen nesli yozlaşmak ile itham etmiştir. Bu durumda gerçeklik payı olmak ile birlikte toplumun sürekli bir değişim ve dönüşüm sürecinde olduğunu unutmamak gerek. Mevcut durum değerlendirilirken veriye dayalı değerlendirmek ve ona göre politika geliştirmek gerektiğine inanıyorum. Her toplumda ve daimi olarak milli, manevi, kültürel ve ahlaki değerlerin içselleştirilmesi ve yaşama entegre olmasına yönelik dalgalanmalar olmaktadır. Sosyolojinin doğası da budur. Günümüzde dijitalleşme ile birlikte gayr-ı ahlaki olayları da oldukça çok görürken bir taraftan da çok güzel örnekler sergileyen gençliğe dair umutlarımızı yeşerten birçok olaya şahit oluyoruz. Milli Eğitim sistemi olarak geliştirdiğimiz tüm politikalarda pergelin sabit ayağı daima milli, manevi, ahlaki ve kültürel değerlerimizi olmalıdır ki iman, irfan, fazilet ve bilgi ile donanmış; karakterli,

ahlaklı, kişilikli; vatanına, milletine ve dinine sahip çıkan, dahası bunları yüceltmek için tüm imkânları seferber eden bir gençlik yetişmesine hizmet edebilelim. Bu güne kadar tüm gayretimiz bu yönde oldu, bundan sonra da bu yönde olacaktır.

Kerime Firdevs Efe: Sosyal medyanın insanların eğitimlerindeki rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu bağlamda anne-babalara hangi tavsiyeleriniz olurdu? Milli Eğitim Bakanlığı'nın transhümanizm, metaverse gibi konularla ilgili bir gündemi bulunmakta mıdır?

Nazif Yılmaz: Sosyal medya bir eğitim aracı değil daha çok bir kültürlenme aracıdır. Popüler kültür ise sürekli değişir. Kültür aktarımını sağlayan araçlar da hakeza değişkendir. Bu nedenle özellikle eğitim alanı gibi büyük sistemler değişkenler üzerinden politika geliştirmezler. Değişkenleri sisteme eğitim amacı ile entegre edip öğrenme kanalı olarak kullanırız ki dijital alanda da hem genel eğitim hem de din eğitimi adına pek çok çalışma yapılmakta ve bu artarak devam etmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta bilinçli kullanım hususudur. Hem birey hem aile hem toplum için önemli olması dolayısıyla medya okuryazarlığı, siber güvenlik, internet/sosyal medyanın bilinçli ve doğru kullanımına yönelik okul/il-ilçe milli eğitim müdürlükleri, Bakanlık olarak hem öğrenci hem öğretmenlere hem de ailelere yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Sayın Hocam, söyleşimize katıldığınız için çok teşekkür ederiz. Onur duyduk. Zorlu ve yorucu görevinizde başarılar diliyoruz.



Dergilerin Eğitim Açısından Önemi Üzerine

Dr. Şeref AKBABA ile Söyleşi

Söyleşi:
Yavuz Selim YAYLACI
Ekrem Ersin KURT

Hem eğitim hem dergicilik rozetini taşıyan bir mekandayız. Eğitim ve dergicilik tarihini konuşarak bahse girebilir miyiz?

Hoş geldiniz, hoşnutluk getirdiniz. Bir eğitimci olarak şahsım ve sizler, yılları ve yolları aşındırarak gelen bir derginin merkezindeyiz. Burada soluklanmak, buranın havasını teneffüs etmek bize göre bir lütuf. Ne diyelim, altının kıymetini sarrafı bilir demiş atalarımız. Konuşacaklarımızın faydalı ve bereketli olmasını Rabbimden niyaz ediyorum. İlk insan Adem Peygamber'den, son Peygamber Muhammed Mustafa(s)'ya, bütün peygamberler güzel ahlaki tamamlamak üzere gönderilmişlerdir. Peygamberimiz bir hadiste bunu beyan ediyor. Farklı kavimlere gönderilmiş olsalar da gaye aynı. Ayarı bozulmuş olan insanlığı hak yoluna davet.

Sapkın emeller edinen kavimleri uyarmak ve tevhid inancını esas alan İslam'la buluşturmak. Benim zaman zaman severek okuduğum bir şiiri var Üstad Necip Fazıl'ın: "Hani o Müslüman ki, her güzele bedeldir / İnsan defilesinde eskimez son modeldir." İlimi, irfanı, ahlakı önceleyen bu model eskimeyecektir.

Genelleştirerek şunu ifade edeyim, yazının icadından önce sözlü, sonrasında yazılı metinler oluşturarak, insanın eğitimi, gelişimi, hayatı tanzimine dair her din veya düşünce ekolu, devlet veya milletler, tarihi süreç ve gelişimi de esas alarak formel ya da informel, öğretiler ortaya koymuş, müesseseler oluşturmuşlardır. Bizim tarihimize baktığımızda, önce şifahi olarak, sonra medrese ve sonrasında mektepli eğitim devam etmiştir.

Son yüz yıldır eğitim müstakil bilim dalı haline geldi, kendi içinde alanlar oluşturdu. Nitekim din eğitimi de çeyrek yüzyıldır müstakil olarak akademideki yerini aldı. Metodlar, vasıtalar, dönem dönem değişebilir, gelişebilir, farklılaşabilir. Metinler çoğalabilir. İlmin hangi alanında insanlığa faydalı çalışma yapılırsa yapılsın, aslolan insandır. Hakikatle hemhal olacak insanı yetiştirmektir. "İmandır o cevher ki, ilahi ne büyüktür(...)" diyen Akif'imizin ifade ettiği bu manadan uzaklaşmamaktır. Son söz, beşikten mezara kadar ilim.

Dergi yayıncılığı ile alakalı şunları söyleyeyim. Matbaa, metinlerin kitlelere ulaşması, gazete, sonrasında dergiler. Takvim-i Vekayi (1831) ile başlayan süreli yayın, farklı alanlarda artarak devam etmiştir. Mecmua-i Ebuz-Ziya(1880) ilk ciddi edebiyat dergisi olarak kabul edilir. Ve sonrasında farklı isimlerle anılan ve ekol olan edebiyat dergileri yayımlanmıştır. Şunu da hatırlatmakta fayda var. Düşünce ağırlıklı dergiler olmak üzere, sosyal içerikli dergilerde bölüm olarak edebi metinler yer almış, özellikle şiir sayfaların vazgeçilmezi olmuştur. Gazetelerin kültür-sanat sayfaları kimi dönemlerde en çok okunan sayfalar olmuştur. Günümüzde rağbet ölçümleri yapıldığı için en revaçta olan konular sayfaları dolduruyor, sosyal hayatın dinamiklerinden olan kültür ve sanat az yayında artık görülüyor. Radyo, televizyon fazla etkilemese de, internet, özellikle sosyal medya, gazete ve dergi yayıncılığının geri plana düşmesine sebep olmuştur. Olup bitenleri göz ardı ederek sulu göz eleştiri yapanlar hız çağının getirdikleri ve götördüklerinin bir muhasebesini yapsalar güzel olur. İncamız şudur; kitap, dergi, yazılı metinler değerini her zaman koruyacak ve her daim baş tacı olacaktır. Bilgiyi yayma ve ulaşmada teknolojinin sağladığı imkânlarsa bu çağda yaşayanlar için bir nimettir.

Okurlar açısından dergi yayını ile eğitim arasında nasıl bir ilgi var, bu hususta neler söylersiniz?

Ortaöğretimde alana göre duvar gazeteleri hazırlanır. Bunların revaçta olanlarından biri de edebiyat öğretmenlerinin refakatinde hazırlananlardır. Kimi okullarda bir öğrenci faaliyeti olarak dergiler çıkar. Öğrenciler, kabiliyetlerini buralarda sergiler ve yazma alışkanlığı kazanırlar. Takdire şayan çalışmalardır bunlar. Eğitimde ise, farklı dönemlerden metinler okutulur ve öğrenci yönlendirilir. Ne hazindir ki, günümüz dergileri ile okullar arasında bir köprü olduğunu söylemek zor. Bunu yirmi üç yıldır dergi çıkaran biri olarak söylüyorum. Ders kitaplarında okuduğu şairler ve yazarlar, sosyal medyanın gündeminde olanlar var, yeni yazılanlarla iletişim yok. Bu hususta bizim de kabahatimiz olabilir ama bunu sağlayacak, talep oluşturacak merci biz değiliz. Bir öğrenci çalışma gönderdiğinde, elinden tutan bir öğretmen olduğunu görüyoruz. Gönül arzu ediyor ki, yeni olanla öğrenciler arasında bir köprü kurulsun. Okullar birkaç dergiye abone olsunlar. Günümüz dergilerinde yazarlar okullara gidiyor,

konferanslar veriliyor ama orada kalıyor. Kültür bakanlığı dergilere abone olarak kütüphanelerde öğrencilerle buluşmasını sağlıyor, bunu Milli Eğitimin de yapması lazım.

Dergilerde yazılanlar, yazarlar günümüzü yansıtmaktadır. Dergiler, kendilerine gönderilen çalışmalardan seçerek yayınlamakta, metin gönderenlerin çalışmalarını geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Ay Vakti özelinde söyleyeyim, giriş yazıları bir manifestodur ve liseli-üniversiteli öğrenciler için hem düşünce, hem kelime hazinesinin gelişmesi açısından önemlidir. Diğer metinler de öyle. Bugün yazılan, bugün söylenenle iletişim, ufuk açıcudur elbette. Eğitimin bir yönü kadim olanı öğretmekse, bir yönü de bugün üretilenle öğrenciyi buluşturmadır. Usta yazarlarımızdan akademisyen Nazan Bekiroğlu, odasının kapısına günümüz dergilerinden öğrencinin istifade edeceği bir dergilik oluşturduğunu ve öğrencilerin buradan dergileri alarak tanıma ve takip etme imkânı bulunduğunu yıllar önce söylemişti. Medeniyet özel sayısı için yazı talep ettiğimizde, akademisyen Mustafa Kara hocamız kendi imkânlarıyla çıkan bir dergi olduğumuz anlatılınca severek kabul etmiş, el yazısıyla gönderdiği 8-10 sayfalık metin dergide yer almıştı. Bizim için kıymet arz eden o sayfalar ve İsmail Killioğlu hocamızın da aynı şekilde röportaj yaparken gönderdiği el yazısı sayfalar maalesef dizgi sonrası kayıplara karışmıştı.

Hâsılı, hür tefekkürün kaleleri dergiler, eğitimin olmazsa olmazıdır.

Ay Vakti'nin adının karar kılınmasından bugüne kadarki yürüyüşü ve yapı taşları; isminin manasından, 23 yıldır dert edindiklerine, bu çalışma hakkında neler söylenebilir?

Ay Vakti Dergisi'nin adını koyarken, hicreti çağrıştırdığı için bu isimde karar kılmıştık. Birçok söyleşide anlattım, bu süreçte beraber olduğumuz gençler ve sanatçı arkadaşlar vardı. Hem arkadaşlarımızla hem de gençlerle istişare yapıyorduk. İsim olarak neyi düşünüyorsunuz dediklerinde, ben düşünmüyorum hep beraber düşüneceğiz dedik. Özellikle yirmi üç yıldır zaman zaman beraber olduğumuz genç arkadaşlara ya da yazar arkadaşlara sorarsanız benim istişareye çok önem verdiğimi bilirler, ilk gün de öyleydi. Gençlerle beraberiz, yazar arkadaşlarla beraberiz, benim elimde mini bir defter var, kimden hangi isim gelirse onları not alıyordum. Kırk elli tane isim var. Bunların içinden üç-beş tanesi içime çok sindi. Bunlar olabilir dedim, çünkü kararı verecek olan benim. Ay Vakti de öyle hatırlıyorum iki kanaldan gelmişti. Onu da not almışım ama sadece Ay Vakti değil, onun gibi çok isim vardı. Güzel isimler vardı. Keşke o kâğıdı o günkü şartlarda saklasaydık. Çünkü sonraki dönemlerde birçok dergi çıkarmak isteyen, bu tür çalışmalar yapmak isteyenler "Ya hocam bize isim bahşeder misiniz," diye hep teklifte bulundular ama ben onların tekliflerine de cevap veremedim. O güzide isimler, o yazmış olduğumuz sayfa tam yirmi üç sene önce kayboldu, gitti. Orada yine böyle güzel isimler vardı. Ben de bu gelen isimler arasında bir tercih yaptım, dergi hazır hale gelinceye kadar hiç kimseye hiçbir şey söylemedim. Sonrasında dergi çıkacağı zaman yanımdaki gençler de, sanatçı arkadaşlarımız da, derginin adının Ay Vakti olduğunu öğrendiler. Başka bir isim de olabilirdi. Mevzunun başında söyledim; hicreti çağrıştırdığı için. Hicret, Müslümanların hayatında önemli bir dönüm noktasıdır. Bu gün de Müslümanlar için, bizler için hicret Peygamberimizin hayatındaki diğer evreler gibi çok önemlidir. İkincisi, geceyle bir dostluğumuz var, okur-yazar olarak, bu da tamamlayıcısı oldu. Yıldızları, ayı, geceyi seviyoruz. Sanatla, edebiyatla iç içe olmamızın bunda etkisi vardır.

Şunun için yola çıkmıştık. Başta kendimizi yetiştirmek, ham isek pişmemize vesile olması, disiplinli bir okuma yapmak, yetenek alanımızda mesafeler kat etmek, aynı zamanda

bizi teşvik eden gençlerin çalışmalarına yer vermek, onların yetişmesine, gelişmesine, yetenek alanlarında özgün eserler vermesine vesile olma gayemiz. Bunu yapabildik mi? Bu hususu edebiyat araştırmacılarına bırakmak lazım. Görebildiğim kadarıyla, geçmişteki dergilerin işlevinden hareketle bir dergiden on-on beş isim çıkıyor. Bunlar hikâye yazıyor, şiir yazıyor, deneme yazıyor, inceleme/araştırma yazıları yazıyor. Bizim tarzımızdaki dergiler için söylüyorum; yüz, iki yüz, üç yüz, beş yüz isim çıkmıyor. Siz beş yüz-altı yüz isme yer veriyorsunuz ama bunların hepsi kalmıyor. Bir dönem iki şiir yazmış, bir hikâye yazmış, bir deneme yazmış sonrasında ya başka dergilerde yazmış veya bırakmış. Ay Vakti'nin kendi bünyesinde, bu süreçte olgunlaşmış, kabiliyetini ortaya koymuş, eser vermiş şairlerimiz, yazarlarımız mevcuttur. Bu bizim o günkü düşündüğümüz, olmasını istediğimiz şeyin vücut bulmasıdır. Bu hususta bayağı yol aldığımızı düşünüyorum.

Ülkemizde çeşitli konularda dergiler yayınlanıyor. Ay Vakti'nin amaçlarından biri de tarihi köklerle irtibat halinde bir istikbal inşası mıdır? Bu konuyu biraz açıkla mısınız?

Çokça kullanılan bir deyim var; kökü mazide olan atiyiz, diye. Biz de öyleyiz. Ay Vakti Dergisi'ne ilk sayısından son sayısına doğru şöyle bir göz gezdirdiğiniz zaman buna tanık olursunuz. Yeni metinler var, yeni yazarlar var, yeni isimler var, yeni ile iç içe ama aynı zamanda kadim kültürümüzün, o kültüre dair isimlerin metinleri, eserlerinin muhtelif zamanlarda hem biyografisi hem de tahlillerinin yapıldığını görürsünüz. Kadim kültürümüze dair güçlü metinler oluşturmuş isimler ve eserleriyle alakalı olarak özellikle akademisyen arkadaşlarımızın kaleme aldığı çalışmaları görürsünüz. Bu bizim için önemli. Sadece aynaya bakmak yetmiyor, orada kendimizi görürüz. Biraz dışarıya da bakmak gerekiyor, uzaklara. Uzaklara bakınca orda bizi biz yapan, bu değerlerin oluşmasına vesile olan, bu kadim kültürün bilgelerini, düşünürlerini, hayatlarını, bu yola vakfedenleri görürsünüz. Onlarla genç kuşakları da tanıştırmak, buluşturmak elbette ki bir derginin görevidir. Bunu kendi açımızdan hakkıyla yaptığımızı söyleyebiliriz, ama eksiklerimiz olabilir. İnsanız, hafıza-i beşer nisyan ile maluldür. Eksik bıraktığımız taraflar vardır. Mevzunun başında söylediğim gibi geçmişi her zaman önemsedik. Orayla bağları kopardığınız zaman siz siz olmaktan çıkıyorsunuz. Olur mu öyle şey?

Bir insanın kendi dedesini, geçmişteki nesebine dair isimleri inkâr etmesi, sadece babasını tanıması, böyle bir aile olur mu, olmaz. Ama bizde bir zihniyet değişikliğinden ötürü geçmişi yok saymak, bugün üretilenden hareketle yeni bir yakın tarih oluşturmak gibi hastalık var. Bunların da geçer akçe olduğunu düşünmüyorum. Bu vesile ile Ay Vakti Dergisi hem bugünün şiirini ve öyküsünü yazan, bugünün dünyasındaki var olan olayları, bugünün dili ile, kelimeleri ile ifade eden metinler yayınlamış, hem de bizi okuyan kitlelerin, günümüzdeki üreten insanların yazıları ve kadim kültürle buluşmasını sağlamıştır. Bunu yaparken de hep dikkatli olduk, ölçülü olmaya çalıştık.

Dergi içeriği ağırlıklı olarak hangi konuları içeriyor? (Edebiyat, şiir, sanat, kültür, tarih, dini ilimler, vd).

Evet, Ay Vakti Dergisi; edebi metinler, şiir, hikâye, deneme, inceleme ve araştırma yazıları, kültür ekseninde çalışmalar yayınlamıştır. Bunların içerikleri, diğer soru içerisinde bahsettiğiniz tarihi, yani geçmişi, dini ilimleri, hepsini barındırır. Biz bir tarih dergisi değiliz, İslami ilimler ekseninde yayın yapan bir dergi değiliz. Sosyal içerikli bir dergi de değiliz. Konu

itibariyle hepsinin işlendiği bir atölye dergisiyiz. Dergi formatına uygun inceleme ve araştırma yazılarına yer veriyoruz ve ben bu noktada genç akademisyen arkadaşlarımızı önemsiyorum, az önce de söylemiştim. Akademisyen hocalarımız ve usta yazarlar zaten dergiyi besleyen metinlerle hep bize destek oldular. Onlara her zaman minnettarız. Sağ olsun, büyük çoğunluğu, yüzde doksanı olumlu cevap verdiler hep. Biz talep ediyoruz, onlar da katkı sağlıyorlar. O metinlerin bir disiplini var, bir me'hazı var, bir menşei var, gençlere hem yol gösteriyor, hem de örnek oluyorlar. Her birini derginin birer mensubu olarak görüyoruz, aileden sayıyoruz. Derginin ilk sayısından son sayısına kadar şöyle bir değerlendirme yapıldığı zaman bunlar rahatlıkla görülecektir. Benim yirmi üç yıl çıkmış, iki yüz beş sayı yayınlamış bir dergiyi bu noktada iki kelime ile tarif etmem çok zor, ama başlıkta zaten yazıyoruz; düşünce, kültür ve edebiyat dergisi diye. Bu üç başlığın altını doldurmaya çalışıyoruz. Bu önemlidir; yani düşünce yazıları, kültürel çalışmalar ve edebiyat. Edebiyat deyince zaten sanattır. Edebiyatın bütün türlerinden çalışmaları burada yayınlıyoruz.

Derginiz, takip edenler açısından bir bilinç inşa etmeyi de hedefliyor mu? Hedefliyor ise nasıl bir kişi ve toplum tasavvur ediyor? Bu konuda nasıl bir yöntem takip ediyor?

Elbette her insanın bir dünya görüşü vardır, bir bakış açısı vardır, olayları bir değerlendirmesi vardır. Özellikle ehli kelim ve ehli kalemin bir şeyleri ifade ederken muğlak bıraktıkları nokta yoktur. İnanırları değerler vardır. O değerler muvacehesinde kelamı da kalemi de konuşur. Bir Müslümanın inandığı ve düşündüğü şekilde kelamını, kalemini kullanması tabii bir şey. Şanlı bir tarihimiz var, geçmişimiz var. Anadolu insanları fetih ruhlu insanlardır. Geçmişte de öyle, bugün de öyle. Jeopolitik olarak önemli bir coğrafyada yaşıyoruz. Düşmanları ve dostları olan, herkesin gözünü diktiği bir iklimde yaşıyoruz. Bütün bunların farkında olarak biz de kültürün, sanatın, edebiyatın burada çok büyük bir rolü olduğu için bu dergiyi çıkarıyoruz ve bizi yirmi üç yıldır belli aralıklarla takip eden o genç arkadaşlarımızı, her okurumuz da bunun farkındadır.

Medeniyet özel sayısı, Sezai Karakoç özel sayısı ve Poetika gibi birçok konuda, nice konulu dergiler yayınladık. Dergide yazan gençlerin çalışmalarını Ay Vakti kitap olarak yayınladık. Bizi biz yapan değerler ne ise o değerleri ayakta tutabilecek metinleri okuyucuya sunarak onların da bilinçlenmesine katkı sağladık. Bunlar bir derginin yapması gereken şeyler. İmkânlarımız el vermediği için yapamadıklarımız var. Çok kullanılan bir deyimdir; biz seferden sorumluyuz, zaferden değil. Biz üzerimize düşeni yapıyoruz, atölye çalışması yapıyoruz, genç arkadaşlarımızın çalışmalarını değerlendiriyor, onları dergimizde yayınlıyoruz. Bir işaret taşı, bu alanda bir köşe taşı olabilmişsek ne mutlu bize. Güzel Türkçemizle, güzel metinlerin altına imza atmışsak ne mutlu bize. Derginin ilk sayılarında oluşmuş ve slogan halini almış, Ay Vakti denince terennüm edilen o iki tümce ile sohbeti nihayete erdirelim. Yol sabırdır, Yürüyüşe devam...

Değerli hocam, vakit ayırıp sorularımızı cevapladığınız için teşekkür ederiz.

Ben teşekkür ederim. Yolunuz, bahtınız açık olsun.

İnceleme-Araştırma:

Misafir Kalem:

Şeyma Betül YILMAZ*

Kitaplardaki Resimler Ne İşe Yarar ?

Hepimiz resimlerle dolu bir çocuk kitabı görme fırsatı bulmuşuzdur. Bu kitaplar çocukların oldukça ilgisini çeker. Çocuklar, büyükleri onlara kitap okurlarken kitabın resimlerini inceler, kitabın olay örgüsüyle kitapta yer alan çizimleri bağdaştırmaya çalışırlar. Benim resimli kitaplarla çocukların ilişkisine dair dikkatimi bir mesele çekmiştir: Kitaplarda yer alan çizimler, en afacan diyebileceğimiz çocukların da içedönük çocukların da ilgisini celbetmekte. Hepsi sayfalardaki resimlerde “neler olup bittiğini” meraklı gözlerle inceliyorlar. Kitap, genelde bir büyük tarafından okunuyor, çocuk merakla kitabın çizimlerini inceliyor. Şayet kitap nasıplıysa bir süre çocuğun yanı başında duruyor, ancak daha sonra rafa kaldırılıyor. Hâlbuki bir meseleyle meşguliyetimiz ne kadar artarsa o mesele hakkında o kadar çok düşünmeye başlarız. Peki, biz, çocuklara kitap üzerine uzunca düşünmeleri için yeterli imkânları sunabiliyor muyuz? Belki de sunamadığımız için bazı kitaplar; karakterleri ve olay örgüsüyle çocuğun zihninde bir çizgi film karakteri gibi kalıcı yer edinmiyor. Çizgi filmlerin göze ve kulağa hitap ettiği ve okumaya nazaran daha kalıcı olduğu söylenebilir. Ancak bu kitapları çocuğun zihninde şu an olduğundan daha kalıcı hale getiremeyeceğimiz anlamına gelmez. O zaman şöyle soralım: Bir çocuk, bir kitapla neler yapabilir?

Aslında bir kitapla çok şey yapılabilir. Kitabın konusu bir münazara konusuna çevrilerek tartışılabilir, kitabın karakterlerinin kitapta yazmayan anıları hayal edilebilir. Okurlar, yazarın yerinde olsalardı olay örgüsünün can alıcı yerinden sonra nasıl devam ederlerdi sorusu üzerine bir şeyler karalayabilirler... Bu gibi etkinlikler ve daha fazlası yapılabilir. Kanaatimce özellikle okul öncesi dönemi çocukları için yapılması gereken en temel şey, kitapta yer alan çizimlerin etkin şekilde kullanımı olmalıdır. Bunun için de kitabı, hikâyesini okumadan önce bir “sessiz kitap” formatına çevirmek iyi bir fikir olabilir.

Sessiz kitaplarda yazı bulunmaz, sadece çizimler yer alır ve çocuk, o çizimler üzerinde düşünerek kendisi bir hikâye kurgular. Elimizdeki bir çocuk kitabının yazılarını kâğıtlarla kapatarak çocuğun önce sadece resimlere muhatap olmasını sağlayabiliriz. Amaç, çocuğun, kitabın çizimleri arasında serbestçe dolaşmasına imkân vermektir. Çünkü biz kitabı okuduğumuzda, çocuk, resimleri kitabın hikâyesinin sınırları içinde görecektir. Kitabın hikâyesini okumadan önce çocuğa kitabın çizimlerini yavaş yavaş göstermek, neler olmuş olabileceği hakkında sorular sormak, çizimler üzerine yorumlar yapmak ve onun da değerlendirmelerde bulunmasına fırsat vermek, kitaba olduğundan çok daha geniş bir açıyla bakılmasını sağlayacaktır. Örneğin hikâye kahramanı Timsah Temsi, “Timsah Temsi” olmaktan

* 29 Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi öğrencisi.

çıkar, çocuğun verdiği farklı bir isme sahip olur. Hikâyede anlatıldığı gibi can sıkıntısından değil, arkadaşlarıyla kavga ettiği için üzgün görünür. Böylece çocuğun, kitabın resimleri üzerinde düşünerek kurduğu hayaller küçük bir hikâye oluverir. Çocuk kendi hikâyesini oluşturduktan sonra yazarın kurguladığı hikâye kendisine okunur. Yazarın kurgusu ve çocuğun kendi kurgusu üzerinde çocukla küçük bir beyin fırtınası yapılır.

Bu anlattıklarımın ne derece etkili olduğunu görmek istedim ve “Kitap çizimlerinin okuma etkinliği öncesinde ve süresince aktif olarak kullanılması çocuklarda ne gibi etkileri meydana getirir?” sorusunu cevaplamak için bir anaokulunda 4-6 yaş çocuklarıyla bir çalışma yaptım. Çalışmalarım bana gösterdi ki, kitabın resimleri üzerinde ayrıntılarıyla düşünmüş, alternatif hikâyeler oluşturmuş ve sonradan kitabın hikâyesini dinlemiş çocuklar, sadece hikâyeyi dinlemiş ve dinlediği hikâye çerçevesinde resimleri yorumlamış olan çocuklara nazaran kitabın karakterlerini ve olay örgüsünü çok daha iyi benimsemişlerdi. Kitabın karakterinin ve olay örgüsünün daha iyi benimsenmiş olması, çocuğun kitap üzerine daha çok düşündüğünün bir göstergesidir. Üzerinde uzun süre düşündüğümüz şey, zihnimize sağlam bir yere sahip olur. Çalışmamda dikkatimi çeken bir nokta daha oldu: Çocuklar resimler üzerinde değerlendirmelerde bulunurken onların yaşadıklarına ve karakterlerine dair de bilgi edinebiliyordum. Mesela sınıf öğretmenlerinden, hassas yapılı olduğunu öğrendiğim bazı çocuklar, resimleri yorumlarken karakterlerin duygu durumlarını ayrıntılı bir şekilde tasvir ediyorlardı. Diğerleri ise karakterlerin duygu durumlarına değinmekten ziyade kurguladıkları olay akışını benimle paylaşıyorlardı. Bazı çocuklar resimleri bir olay örgüsü halinde birbirine bağlama hususunda oldukça hızlıydılar. Bazı çocukların taklit yetenekleri iyiyken bazılarının ise resimlerdeki ayrıntıları fark etme kabiliyetleri çok yüksekti. Çocukların her birinin farklı eğilimlerinin olduğu, onları, üretmeye teşvik edince kolayca görülüyordu.

Fazla, pahalı herhangi bir materyale ihtiyaç duymadan sadece kitapların çizimleriyle ve çocukların hayal gücüyle neleri keşfedebileceğimizi görmek beni çok heyecanlandırırdı. Ne zaman çocuklarla bu etkinliği yapsak heyecanlanıyorum. Çünkü taptaze, sınırları ve kuralları olmayan beyinler ilginç şeyler üretiyor, bizim yetişkinler olarak zihnimize belirlediğimiz sınırların ne kadar yapay olduklarını bizlere hatırlatıyorlar. Bu fikirleri, içimden geçirdikçe hoşuma gidiyor: Minik bir çocuğun, bir kitabın karakterleri üzerinde düşünmesinden ve küçük cümleleriyle çizimler üzerinde kurgular oluşturmasından daha güzel ne olabilir ki?! Ve bundan da güzel olanı, o miniklerin büyüyünce kitaplara karşı hissedecekleri yakınlıktır. Çünkü onların kitaplar üzerine düşünmeleri, o körpe dimağları kitaplara yaklaştırmış ve aralarında kuvvetli bir bağın oluşumuna sebebiyet vermiş, demektir.

Hazine Sandığı: Dîvân Edebiyatı

Modern hayatın getirileri bize güzel sözü, güzel üslubu, güzel konuşmayı, güzeli unutturdu... Ortada sadece konuşma ve söz kaldı. Kendimizi ifade edemez olduk, sığ basit ve duygusuz cümlelere sığınıyoruz. Hislerimizi, duygularımızı, sevinçlerimizi, öfkemizi, şaşkınlığımızı aynı kalıp kelimelerle ifade eder olduk. Konuşamaz, anlatamaz halde geldik. Eskiler, "Konuşamayan dövüşür" derlermiş. Artık günlük hayatımızda sağlıklı iletişim kuramıyoruz. Eksiz, yoksunuz, yanlış anlıyoruz, yanlış aktarıyoruz. "Söz ola kese savaşı / söz ola kestire başı" der Yunus Emre.

Söz kimliktir, şahsiyettir. Kim olduğumuzu, nerden gelip nereye varacağımızı gösterir. Sözü iyi bilmek, ağızdan çıkarken onu kırk kez düşünüp pişirmek gerekir. Ancak modern insanın düşünmeye, öğrenmeye vakti yoktur. Bazı suallerin cevabı onun için "aynen" ifadesiyle olmalıdır. Halbuki köklerimiz bize bıraktığı değerli söz hazinelerimiz ne kadar zengindir. İpe inci dizermiş gibi nakış nakış işlenen şiirlerimiz var bizim.

Divan şiiri denince kendimizi mahrum hissetmek bir yana bu hazineye korkuyla bakıyoruz. Çünkü hazine zor, aruz vezni zor, kelimeler zor, vakit yok durup düşünmeye... Kim açacak bu hazineyi ? Kim uğraşır failatün failatün'lerle ? Eğitim burada başlıyor tam da. Kaçmaya çalıştığımız yerde. İstikbal göklerde olduğu kadar köklerde der Hayati İnanç. Bizler eskinin tecrübesini es geçerek yeniyi inşa etmeye çalışıyoruz. Sağlam temellerin üstüne bina inşa etmek yerine, bozuk temeller atıp yükselmeye çalışıyoruz.

Dedelerimizin, ninelerimizin eğitimine burun kıvırıyoruz. Halbuki en kaliteli eğitimi alanlar onlar. Edebiyat terbiyesiyle büyümüş, genç dimağları Divan şiirleriyle yoğrulmuş insanlar. Küçük yaşlarda şiirler ezberletilmiş ve evin her yerine çeşitli beyitler asılmış ve hatta tartışmalarını dahi Divan şiirleriyle süslemişler. Karakter ve şahsiyet terbiyesinin temelleri bu şiirlerle atılmış. Halbuki modern insan şahsiyet terbiyesinden noksan. Günümüz insanın başından eksik olmayan ruhsal sorunlar; depresyon, melankoli, anksiyete, değersizlik duyguları bu eğitimlerin eksikliğinden meydana geliyor. Modern insan kendisini kaybolmuş, kalabalıklar içinde yapayalnız hissediyor.

Hak şerleri hayr eyler
Zan etme ki ğayr eyler
Ârif ânı seyr eyler
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler...

* KLÜ-İlahiyat Fakültesi, 2018 yılı mezunu.

Sen Hakka tevekkül kıl
Tefvîz it ve râhat bul
Sabr eyle ve râzı ol
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Deme şu niçin şöyle
Yerindedir ol öyle
Bak sonuna seyreyle
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Dilden gamı dûr eyle
Cânınla huzûr eyle
Tefvîz-i umûr eyle
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Bir işi murâd etme
Olduysa 'inâd etme
Hakk'dandır o reddetme
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Vallâhi güzel etmiş
Billâhi güzel etmiş
Tallâhi güzel etmiş
Allâh görelim netmiş
Netmişse güzel etmiş

İbrahim Hakkı Erzurumî'nin *Tefviznamesi* ile büyüyen ve bu minvalde yetişen kimseler; hayatta her şeyin geçici olduğunu, her musibetin bir ders niteliği taşıdığını, şer gibi görünen olayların Allah'ın izniyle yeni güzellikleri taşıdığını bilir. Böylece ne kaygı kalır ne de endişe... Şeyh Galib'in beyitleri tek başına yeterlidir, hayatı anlamlandırmaya. Modern insanın kıvrandığı amaçsızlık, değersiz duygularına birebir ilaç gibi gelir.

Ey dil ey dil niye bu rütbede pür gâmsın sen
Gerçi vîrâne isen genc-i mutalsamsın sen
Secde-fermâ-yi melek zât-ı mükerremsin sen
Bildiğin gibi değil cümleden akvâmsın sen
Rûhsun nefha-i Cibril ile tev'emsin sen
Sırr-ı Hak'sın mesel-i İsi-i Meryem'sin sen
Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen
Merdüm-i dîde-i ekvân olan âdemsin sen

Sendedir mahzen-i esrâr-ı mahabbet sende
Sendedir mâ'den-i envâr-ı fütüvvet sende

Gizli gizli dahi vardır nice hâlet sende
Ma'rifet sende hüner sende hakiykât sende
Nazar etsen yer ü gök duzâh u cennet sende
Arş u kürsiyy ü melek sendedir sende
Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen
Merdüm-i dîde-i ekvân olan âdemsin sen

Günümüzün hümanizmi ile bakmaz Şeyh Galip insana... Onu sadece cismanî bir varlık olarak ele almaz. Onu gizli bir hazine olarak görür, meleklerin secde ettiği varlık ve hatta Cebrail (a.s) ile eş tutar. Gamlanma, kederlenme, kendine iyi bak. Sendeki potansiyel hazinelerden de üstün. Bu hazine varlıklarda yok, yok ki sen benliğin ile zübde-i âlemsin (âlemlerin göz bebeği) der. En iyi modern psikoloji kitaplarının cümleleri bile Şeyh Galip kadar motive edici ve ümitvar edemez insanı. Şeyh Galip insana hakiki manada özdeğerini belletir. Bakî'den hayatın geçici, malın mülkün makamın birer aldatmaca olduğunu öğreniriz. Ve bizden kalan şeyin bir hoş sada olduğudur...

Âvâzeyi bu âleme Dâvûd gibi sal
Bâkî kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş
(Yüksek sesini bu âleme Davut gibi sal
Çünkü bu gök kubbede baki kalan ancak hoş bir seda imiş.)

Âkıl oldur gelmeye dünyâ metâ'ından gurûr
Müddet-i devr-i felek bir demdir âdem bir nefes.
(Akıllı kişi elde ettiği dünyalık maldan dolayı gurura kapılmayan kimsedir.
Dünyanın dönüş süresi bir an, insanın ömrü ise bir nefesten ibarettir.)

Yere geçse yeridir ehl-i fazilet çünkü ah
İzz ü câhın har ü has derya-misal üstündedir.
Mansıb-ı izz ü alâikden alaka kat'iden
Merd-i dânâdır begâyet hüsn-i hal üstündedir.
(Fazilet sahipleri dururken liyakatsizlerin yükselmesine şaşma.
Dünyadır burası, denize bak ibret al; çer çöp üstte, inci dipte.)

Muhibbi'den hayatta tek kıymet verilmesi gereken şeyin sağlık olduğunu, kazanılması gereken tek hakikatin ise Allah'a yakınlık olduğunu öğreniriz.

Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihânda bir nefes sıhhat gibi.
(Halkın gözünde devlet (iktidâr) gibi değerli bir şey yok.
Halbuki şu dünyada bir nefes sıhhat gibi devlet (güç) olamaz.)

Saltanat didükleri ancak cihân gavgasıdır
Olmaya baht u sa'âdet dünyada vahdet gibi.
(Saltanat dedikleri sadece bir dünya kavgasıdır.
Dünyada Allah'a yakınlık gibi büyük saâdet ve baht açıklığı olamaz.)

Fuzulî'den dertlerin geçici olduğunu, her kışın sonunda bir bahar, her gecenin bitiminde bir sabah olduğunu, dertlerin birer olgunluk vesilesi olduğu öğreniriz.

Belâ zımnında rahat olduğın izhâr ider halka
Felek bî-hûde hâr-ı huşgden gül-berg-i ter virmez.
(Felek boş yere kuru dikenden taze gül yaprağı çıkarmaz
Bununla halka beladan sonra rahatlık geleceğini gösterir)

Fuzûlî dehrden kâm almak olmaz olmadan giryân
SadeF su almayınca ebr-i nîsândan güher vermez
(Ağlamadan maksada kavuşulamaz dünyada.
SadeF de Nisan yağmuru almadan inci vermiyor malûm)

Ziya Paşa'dan kimlerle dostluk kuracağımızı öğreniriz.
Nadanlar eder sohbet-i nadanla telezzüz
Divanelerin hemdemi divane gerektir.

Hayalî ise dertlerimize karşı yalnız ve kimsesiz olmadığımızı anlatır beyitlerinde.
Bizi bî-kes sanıp ey gam yok etmekden hazer kıl kim
Cihânı yok iken var eyleyen Allah'ımız vardır
(Ey gam! Bizi kimsesiz zannederek yok etmeye kalkışma;
hiç bir şey yok iken var eden Allah'ın kuluyuz biz)

Ders alınacak nice şairler ve nice beyitlerimiz var. Divan edebiyatı terbiyesi ile büyütmemiz gereken bir de yeni neslimiz var. Bizim kuşağımız, bu şiirleri anlamazsınız denilerek büyütüldü ve maalesef hazineden mahrum kaldık. Halbuki yeni kuşak çocuklarımıza Divan edebiyatı öğretildiği takdirde onların da lezzet aldığı aşikar bir durum. Bir eğitimci olarak hazine sandığımızın kapağını açıp yeni neslimizi Divan edebiyatıyla tanıştırmak temennisi ile.

Gönül Dağıdır Şiir

*Gönül dağıdır şiir, şairi Hak'tır.
İnsan şiire, şiir insana mutlak muhtaçtır.*

Şiir nedir? Neyimiz olur? Nereden gelir bu tanışıklık? Nedir bu asırlardır kanayan sinemizdeki şiir yarası, şiir macerası, şiir hülyası... Belki bu soruların hepsine cevap veremeyeceğim ama yüreğimden geleni de dile getirmeye çalışacağım.

Şiir gönül dağıdır, dedik ancak hemen kendimi ele vermek istemem. Onun için gelin biraz şiirin dünyasına kapılalım.

Aslında şiire 'yara' dediğime bakmayın. Bu yaraya sevdalı adamlar geçmiş bu topraklardan. Gün gelmiş; "Gökyüzünden habersiz uçurtma uçuranlar olmuş, aşkın risalesini yazanlar, Mescid-i Aksa'yı düşünde görenler ve daha niceleri var bastığı toprağa, soluduğu havaya şiir mirası bırakan." Onlar göçtüler lakin dudaklarda şarkıları kaldı, kalacak da.

Şiir nedir sorusuna gelince; şiirin terim anlamı, duygulardan, düşüncelerden, düşlerden süzölmüş yaşantı birikimidir. Şairlerin sözcükleri, sözlük anlamlarını kimi zaman değişik anlamlar yükleyerek dil içinde, estetik duygular uyandıran yazın ürünüdür desek, böyle bir tanımlama yapıp geçsek şiiri akademik dile hapsetmiş oluruz. Bizim gayemiz esasında şiir için söylenmemişi söylemek, görünmeyeni görmeye yeltenmek, bir nebze olsun şiir denilen dünyanın ruhuna erişebilmektir.

"Bana seni gerek seni" diyen Yunus'u bildiniz mi? Hani 'bizim Yunus' dediğimiz, bizden kabul ettiğimiz. Onun aşkı, Hak'tı. Allah'a olan muhabbeti ise şiirine aktı. Asırlar gelip geçmesine rağmen onun mürekkebinin yazdığı aşkı hiçbir mürekkep yazmaya yanaşamadı. İşte yukarıda bahsettiğim şiirin ruh boyutu tam da burada devreye giriyor. Ruha dokunabilmek ve yandığın kadar yazmak... Yunus Emreler, Mevlanalar, Alvarlı Efeler hepsi yandı ve yandıkları kadar yazdılar. Şiirin ne denli bir yakma aracı olduğunu hiç akıllarından çıkarmadılar.

Şiir ruha dokunabilmektir dedik, âmennâ. Zaten ruhsuz, duygusuz şiir mi olur dediğinizi duyar gibiyim. Haklısınız ama buraya kadar anlattıklarım, şiirin birinci boyutuydu. Şiirin ikinci boyutu ise; ruha dokunmakla kalmayıp tamamen ruh olmasıdır. Yazının başlığından anlayacağınız üzere, gönül denilen dünyaya dağ olabilmek, sırtını güvenle yaslayabileceğin, tepesine çıktığında ufuklarda kendini bulabileceğin, aynı zamanda sert enginleri olan, korkuları barındıran bir dağ bu. Gönül Dağı!

"Bu iddia büyüktür, söyledikleriniz sinemize yüküdür" dersiniz. Sözü fazla uzatmadan açıklık getirelim. Şairler hep yazdılar ve yazmaya devam edecekler. Kimisi sevdasını yazdı, kimisi yoksulluğunu, kimisi hayalini kurduğu ülkeyi şiirle anlattı. Aslında hepsini ortak paydada

toplayan tek bir şey vardı, o da yaratılmışların en şerefli olmaları yani 'insan' olmalarıydı. İnsan bir bakıma şiirin ta kendisiydi. Gönünden düşenleri de yazardı insan, gönlüne girenleri de. Ancak unuttuğumuz bir şey var; insana gönül mülkünü veren kimdir, gönül şiirinin şairi kimdir?

Son sözümüz şöyle olsun o halde; İnsan şiirdir elbette ve insanın şairi, yegane olan Cenab-ı Hak'tır. Bu gönül dağı, O'nu anmakla mutmain olacaktır.

Vesselam.

Hayat Sahnesinde Muğber

Duyulmaz artık sukût-ı vaveylam,
Bir şita'dır göğsümdeki; şemsten arda kalan.

Lâkin öyle bir şitadır ki bu,
Kırılmış, dallarını nâr'a atan..

Ey bu denli bitâp düşen gül,
Hayat sahnesinde muğber düşen gönül:

Duyulur mu sanırsın bükâ'n
Artık sukût-u hayâlindir, fâriğinden hatran.

Menzilini iyi bil ki, o Bâki'nin kapısıdır;
Orada en az hatrı geçen; gönül yarasıdır.

Fâriğinden hayır yok, bil ki seni seven var;
Fâni'ye bel bağlama. Unutma ki, Allah var.

* KLÜ-İlahiyat Fakültesi, 4. Sınıf öğrencisi.